

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV ROMÁNSKÝCH STUDIÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lenka Švidrnochová

Substantivizovaný infinitiv ve francouzštině

The substantivised infinitive in French

VEDOUCÍ PRÁCE:

Praha: 2013

PhDr. Tomáš Duběda, Ph.D.

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Tomáši Dubědovi, Ph.D. za odborné vedení této práce a za cenné připomínky. Taktéž bych chtěla vyjádřit poděkování Mgr. Olze Nádvořníkové Ph.D. za odborné rady týkající se práce s korpusem a řediteli ostravské pobočky Alliance française Olivieru Dubertovi za jazykovou korekturu.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 21.5. 2013

.....

Abstrakt v českém jazyce:

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou substantivizovaného infinitivu v současné francouzštině. Po vymezení základních pojmů (substantivum, infinitiv a substantivizace) jsou podrobně sledovány charakteristické vlastnosti lexikalizovaných substantivizovaných infinitivů a s nimi spojených infinitivních forem. Obě tyto kategorie jsou posuzovány ze sémantického, morfologického, syntaktického a okrajově též diachronního hlediska za souběžné konzultace se stěžejními francouzskými gramatikami, slovníky a jinými odbornými pracemi. Druhá část, která je vlastním těžištěm práce, se zaměřuje na výzkum okazionalizmů z řad substantivizovaných infinitivů, který je realizován na základě francouzského korpusu FRANTEXT.

Klíčová slova: substantivizovaný infinitiv, substantivum, infinitiv, konverze, francouzština

Abstrakt v anglickém jazyce:

This bachelor thesis deals with the substantivised infinitive in contemporary French. After defining the basic terms (noun, infinitive and substantivisation) the characteristics of the lexicalized substantivised infinitives and the related infinitive forms are observed in detail. Both of these categories are analyzed from the semantic, morphological, syntactic and marginally also diachronic perspective with simultaneous consultation of authoritative French grammars, dictionaries and other scholar works. The second part which is the actual focus of the work concentrates on marginally used substantivized infinitives which have not been lexicalised yet. The research is carried out on the basis of the French corpus FRANTEXT.

Klíčová slova: substantivised infinitive, noun, infinitive, conversion, French

Obsah

1. Úvod	8
2. Substantivum	9
2.1. Vymezení pojmu substantivum	9
2.2. Vlastnosti substantiv	10
2.2.1. <i>Sémantické členění substantiv</i>	10
2.2.2. <i>Morfologické vlastnosti substantiv</i>	12
2.2.2.1. Morfologické členění substantiv	12
2.2.2.2. Mluvnický rod substantiv	12
2.2.2.3. Mluvnické číslo substantiv	13
2.2.3. <i>Syntaktické vlastnosti substantiv</i>	14
3. Infinitiv	16
3.1. Vymezení francouzského infinitivu	16
3.2. Vlastnosti infinitivu	16
3.2.1. <i>Sémantické vlastnosti infinitivu</i>	16
3.2.2. <i>Morfologické vlastnosti infinitivu</i>	17
3.2.3. <i>Syntaktické vlastnosti infinitivu</i>	18
4. Substantivizační proces	20
4.1. Lexikální konverze v širokém pojetí	20
4.2. Základní proces substantivizace infinitivu	20
4.3. Specifický případ: přejaté substantivizované infinitivy	22
5. Vlastnosti výchozích infinitivů	23
5.1. Sémantické vlastnosti výchozích infinitivů	25
5.2. Morfologické vlastnosti výchozích infinitivů	26

5.2.1. Kategorizace výchozích sloves podle typu časování.....	26
5.3. Syntaktické vlastnosti výchozích infinitivů.....	28
5.4. Diachronní pohled na výchozí infinitivy.....	30
6. Substantivizované infinitivy.....	32
6.1. Sémantické vlastnosti substantivizovaných infinitivů.....	32
6.2. Morfologické vlastnosti substantivizovaných infinitivů.....	38
6.2.1. Mluvnický rod substantivizovaných infinitivů.....	38
6.2.2. Mluvnické číslo substantivizovaných infinitivů.....	38
6.2.3. Substantivizovaný infinitiv jako součást složených podstatných jmen.....	42
6.3. Syntaktické vlastnosti substantivizovaných infinitivů.....	45
6.4. Diachronní pohled na substantivizované infinitivy.....	46
7. Výzkum okazionalizmů.....	48
7.1. Zkoumaný materiál.....	48
7.2. Metoda výzkumu.....	49
7.3. 1. fáze výzkumu: determinant + infinitivní forma.....	50
7.4. 2. fáze výzkumu: determinant + adjektium + infinitivní forma.....	52
7.5. 3. fáze výzkumu: komplexní prošetření množného čísla.....	54
7.5.1. Prověření potenciálních substantiv v plurálu zakončených na –ers.....	55
7.5.2. Prověření potenciálních substantiv zakončených na –irs.....	55
7.5.3. Prověření potenciálních substantiv zakončených na –res.....	57
7.6. Celkové výsledky výzkumu.....	58
7.6.1. Diachronní pohled na extrahované okazionalizmy.....	60
7.6.2. Otázka gramatického čísla.....	62
7.6.3. Komplexní sémantický rozbor extrahovaných okazionalizmů.....	62

8. Závěr	64
9. Résumé	67
Bibliografie	69
Přílohy	72

1. Úvod

Problematika substantivizovaného infinitivu je pro českou gramatiku jevem prakticky neznámým. Ve francouzštině jde o typ slovo tvorby, který je záležitostí spíše staré než současné francouzštiny.

V 16. století se ke zpodstatnělému infinitivu vyjadřoval Joachim du Bellay, přední představitel literárního hnutí Plejáda, když ve svém manifestu *Obrana a ilustrace francouzského jazyka* doporučoval básníkům, aby tento slovesný tvar užívali namísto podstatného jména. Tento proces byl ostatně v hojné míře užíván také Montaignem: „*L'estre mort ne les fache pas, mais ouy bien le mourir.*“¹ Další příklady substantivizovaného infinitivu je možné hledat na literárním poli i v období od 17. do 18. století a k výraznému ústupu od jeho užívání dochází až ve 20. století. Francouzský jazykovědec Ferdinand Brunot vysvětluje tuto skutečnost oněměním koncové hlásky *r* v infinitivní konstrukci a následným vznikem homofonie s přičestím minulým.²

V současné francouzštině existuje lexikalizovaných substantivizovaných infinitivů jen limitované množství, snad proto se mu většina stěžejních francouzských gramatik věnuje spíše okrajově. Cílem této práce je především obecně zmapovat substantivizované infinitivy současné francouzštiny, a to jak lexikalizované výrazy, tak i výrazy, které doposud lexikalizaci nepodlehly.

První část bakalářské práce bude zaměřena na zpodstatnělé infinitivy kodifikované v elektronické verzi francouzského výkladového slovníku *Le Petit Robert* z roku 1997. Na základě rozboru konkrétních případů se pokusíme zjistit, do jaké míry je možné v obecné rovině vymezit vlastnosti výchozích infinitivů a z nich vzniklých substantivizovaných výrazů.

Kromě lexikalizovaných zpodstatnělých infinitivů však existují také marginálně užívané výrazy vzniklé tímž procesem. Ve druhé části bakalářské práce bude proveden výzkum ve francouzském korpusu *FRANTEXT*, na jehož základě se pokusíme odhalit některé z těchto okazionalizmů a ve zkratce analyzovat jejich vlastnosti.

¹ Grevisse, 1993, str. 280, citace z: II, 13

² tamtéž, citace: Pensée, str. 204

2. Substantivum

2.1. Vymezení pojmu substantivum

V morfologickém systému francouzštiny jsou podstatná jména nejfrekventovanějším a nejpočetnějším slovním druhem. Ačkoli byl název „substantivum“ původně inspirován definicí, že jde o kategorii označující *substance*, jeho vymezení je pro současnou lingvistiku záležitostí komplexnějšího charakteru.

Le bon usage definuje substantivum jako „un mot qui est porteur d'un genre, qui est susceptible de varier en nombre, parfois en genre, qui, dans la phrase, est accompagné ordinairement d'un déterminant, éventuellement d'une épithète. Il est apte à servir de sujet, d'attribut, d'apposition, de complément.“³ O tuto základní definici se budeme na následujících stránkách opírat především. Za povšimnutí však stojí také postřehy dalších jazykovědců zabývajících se tímž problémem.

Kupříkladu podle francouzské gramatiky *Grammaire méthodique du français* je podstatné jméno definováno jako „l'élément central du groupe nominal : il y est régulièrement précédé d'un déterminant et peut être accompagné de modificateurs. Les GN à noyau nominal se réduisent en effet à la forme minimale : [Det + N] ou au nom seul s'il s'agit de certains types de noms propres (Julien, Paris) ou de noms communs contextuellement employés sans déterminant (avec courage, avoir raison) Morphologiquement, le nom est pourvu d'un genre (masculin ou féminin) qui lui est inhérent et varie en nombre (singulier ou pluriel) selon les choix communicatifs du locuteur (mais seulement sous certaines conditions pour les noms propres).“⁴

J. Šabršula vymezuje substantiva mimo jiné také z pohledu sémantického: „Z hlediska významového se uvádí, že podstatná jména jsou jednak názvy předmětů /osob, zvířat, věcí/. Dále jsou to však i názvy pro vlastnosti a děje /tj. činnosti a stavy/. Mluví tu pak o faktivních lexémech zařazených jako substantiva.“⁵ S definicí převážně sémantického charakteru je možno se setkat v gramatické příručce *Francouzská mluvnice*: „Tento druh slov označuje jednak osoby, zvířata a jiné živočichy, rostliny a věci, jednak činnosti, děje, stavy, jakož i vlastnosti, vztahy a jiné abstraktní pojmy.“⁶

³ Grevisse 1994, str. 701

⁴ Riegel, Pelat, Rioul, 1999, str. 167-168

⁵ Šabršula, 1975, str. 22

⁶ Hendrich, Tláskal, Radina, 1992, str. 130

M. Grevisse naopak nepřikládá významovým kritériím substantiva z hlediska jeho definice přílišný význam a uvádí, že k sémantické definici se sice „*přístupuje metodou výčtu: podstatné jméno označuje bytosti, věci, činnosti, vlastnosti, atd. Ale také sloveso vyjadřuje činnost a přídavné jméno kvalitu. Sémantika tedy není to hlavní, co rozlišuje changement od changer a bonté od bon.*“⁷ K nejucelenějšímu závěru v tomto směru dochází *Grammaire méthodique du français*, která uvádí, že: „*sémantická různorodost podstatných jmen má pouze jeden společný jmenovatel: všechna substantiva odkazují k pojmovým skutečnostem všech povah a jsou chápány jako „objekty mysli“, které lze evokovat jako takové.*“⁸

Vzhledem k tématu substantivizovaného infinitivu by bylo podnětné na závěr zmínit poznámku M. Grevisse uvedenou kapitole o substantivech, v níž podotýká, že „*přibráním determinantu se může každé slovo nebo dokonce každý jazykový prvek stát podstatným jménem.*“⁹

2.2. Vlastnosti substantiv

2.2.1. Sémantické členění substantiv

Sémantická kategorizace substantiv není ve všech gramatikách jednotná. Jedná se o drobné nesrovnalosti v rovině uspořádání, na které bude upozorněno v průběhu kapitoly. Za opěrný bod této práce však bude považováno následující obecné sémantické rozčlenění:

- obecná (*communs*), vlastní (*propres*)
- konkrétní (*concrets*), abstraktní (*abstraits*)
- počítatelná (*comptables, nombrables*), nepočítatelná (*non comptables, incomptables, massifs*)
- životná (*animés*) neživotná (*inanimés, non animés*)

V tomto bodě se zaměříme na stručnou charakteristiku jednotlivých sémantických kategorií:

Každé obecné substantivum disponuje tzv. *extenzí*¹⁰, a je tedy významově definovatelné, na rozdíl od jmen vlastních, kterým extenze chybí a významově je vymezit nelze. Mimo to jsou vlastní jména (tzv. *propria*) psána s velkým počátečním písmenem, často se obejdou bez determinantu a v čísle zůstávají většinou neměnná. Do skupiny *proprií* patří

⁷ Grevisse, 1994, str. 701, vlastní překlad

⁸ Riegel, Pelat, Rioul, 1999, str. 169, vlastní překlad

⁹ Grevisse, 1994, str. 701, vlastní překlad

¹⁰ Extenzí se rozumí souhrn všech entit, které spadají pod určitý pojem.

převážně názvy míst a jména osob.¹¹ *Grammaire méthodique du français* rozděluje veškerá podstatná jména na obecná a vlastní, dělení podle jiných kritérií (počitatelnost, životnost, atd.) pak považuje za podkategorizaci substantiv obecných.¹² M. Grevisse uvádí členění na substantiva obecná a vlastní zcela odděleně.¹³

Podstatná jména konkrétní odkazují k objektům, které je možno vnímat smysly, a abstrakta naopak označují vlastnosti, činnosti a stavy, tedy entity smyslově neuchopitelné.¹⁴

Substantiva počitatelná se vztahují k věcem nesouvislé povahy, které je možno spočítat, navíc jsou kombinovatelná se všemi typy determinantů vyjadřujících kvantitu. Podstatná jména nepočitatelná označují souvislou hmotu a jako taková si k sobě žádají buďto determinant nebo partitivní výraz množství (např. *de l'eau, du café...*).¹⁵ M. Grevisse považuje substantiva počitatelná a nepočitatelná za podkategorii podstatných jmen konkrétních.¹⁶

V otázce životnosti substantiv je možno opřít se o Grevissovo tvrzení, že „životná podstatná jména označují stvoření, která jsou uzpůsobena k tomu, aby sebou samými dokázala hýbat. Ostatní substantiva, která označují věci, kvality, činnosti, atd., jsou neživotná.“¹⁷

M. Grevisse nabízí také další dělení substantiv na samostatná (*individuels*) a hromadná (*collectifs*), přičemž podstatné jméno hromadné označuje skupinu entit skládající se z bytostí nebo věcí a substantivum samostatné pak odkazuje pouze k jedné entitě.¹⁸ Podstatná jména hromadná ostatně uvádí rovněž *Grammaire méthodique du français*¹⁹ jako zvláštní typ vydělení substantiv. Mimo tuto skupinu vymezuje také další specifická členění, jimiž by byla podstatná jména vlastnosti (např. *courage*), podstatná jména sloužící jako větný doplněk, substantiva vztahová²⁰ (např. *mari*) a substantiva označující činitele, činnost, či stav.²¹ Vzhledem k tématu se však k těmto okrajovým členěním nebudeme dále vracet.

¹¹ Grevisse, 1994, str. 702-703

¹² Riegel, Pelat, Rioul, 1999, str. 169

¹³ Grevisse, 1994, str. 702-705

¹⁴ tamtéž, str. 704

¹⁵ Riegel, 1999, str. 170

¹⁶ Grevisse, 1994, str. 704

¹⁷ tamtéž, str. 704, vlastní překlad

¹⁸ tamtéž, str. 704

¹⁹ Riegel, 1999, str. 170

²⁰ Za vztahové substantivum je možno považovat takové podstatné jméno, jehož smysl sám o sobě implikuje vztah označovaného k jiné entitě.

²¹ Riegel, Pelat, Rioul, 1999, str. 170

2.2.2. Morfologické vlastnosti substantiv

2.2.2.1. Morfologické členění substantiv

Z hlediska slovotvorného je možné podstatná jména rozdělit na jednoduchá (*simples*) a složená (*composés*), nazývaná též kompozita. Tyto komplexní lexikální jednotky jsou výsledkem tzv. *kompozice*, tj. procesu, při němž dochází ke spojování dvou nebo více slov do jednotného celku. Slovem složeným se tedy rozumí pojmenovací jednotka sestávající se minimálně ze dvou kořených morfémů, která je v rámci své struktury relativně uzavřená.²²

2.2.2.2. Mluvnický rod substantiv

Každé francouzské substantivum je charakterizováno gramatickým rodem, který je ve francouzštině buď mužský (*maskulinum*) nebo ženský (*femininum*), přičemž maskulinum je zde považováno za bezpříznakový člen protikladu.

U neživotných podstatných jmen je výběr rodu arbitrární. Většinou je určován tzv. etymonem, tj. prvotní podobou slova, jindy může být podmíněn kulturními faktory. Rod podstatných jmen životných je ve většině případů motivován pohlavím označované bytosti. Existují sice substantiva vybočující z tohoto pravidla, např. *une sentinelle* (= strážný) nebo *une estafette* (= rychlý posel), tyto a jim podobné odchylky se však ve francouzštině vyskytují jen velmi ojediněle.²³

V syntaktické rovině musí být rod substantiv ve shodě s determinantem, přívlastkem, jmenným přísudkem, zájmenem, které jej zastupuje a v některých případech i s přičestím minulým.²⁴

2.2.2.3. Mluvnické číslo substantiv

Podstatným znakem francouzských substantiv je, jak již bylo zmíněno výše, protiklad čísla, který je ve francouzštině dvojčlenný: singulár a plurál. Zatímco singulár je obecně považován za bezpříznakový člen tohoto protikladu, plurál je členem příznakovým.²⁵ V psané

²² Šabršula, 1983, str. 122

²³ Riegel, Pelat, Rioul, 1999, str. 172

²⁴ Grevisse, 1994, str. 705

²⁵ Šabršula, 1986, str. 49

normě je pak realizován pomocí grafického koncového morfému –s, nebo jeho varianty –x u určitých typů substantiv.²⁶ Protikladu čísla se obvykle neúčastní nepočítatelná substantiva a některé typy substantiv abstraktních.²⁷

V rámci mluvnického čísla substantiv je nutné zmínit dva základní specifické případy: Prvním z nich je singular mající generickou hodnotu, tj. jsoucí schopni zahrnovat všechny zástupce pojímané kategorie.

Např.:

*„Il avait **le cheveu** un peu plus épais, le nez plus fort et **l’œil** plus vif que son frère.”²⁸*

*„Regarder quelqu’un d’**un œil** soupçonneux.”²⁹*

*„N’avoir rien à se mettre sous **la dent**.”³⁰*

Druhým specifickým případem je plurál u nepočítatelných substantiv užitý za účelem vyjádření myšlenky velikosti.

Např.:

*„**Les neiges** éternelles.”³¹*

*„Dans **les aires**.”³²*

*„Les faux d’**un fleuve**.”³³*

2.2.3. Syntaktické vlastnosti substantiv

Substantiva plní ve větě širokou škálu funkcí. Předně se vyskytují v pozici podmětu nebo předmětu (přímého i nepřímého), dále pak mohou mít větně-členskou platnost jmenné části

²⁶ Jedná se o substantiva zakončená na: –au, –eau, –eu, –œu, –ou.

²⁷ Šabršula, 1975, str. 23

²⁸ Grevisse, 1994, str. 776, citát z: Sand, George, Petite Fadette, II

²⁹ tamtéž, str. 776

³⁰ tamtéž

³¹ tamtéž

³² tamtéž

³³ tamtéž

přísudku, doplňku, doplnění činitelského v pasivní větě, příslovečného určení, neshodného přívlastku, přístavku a objevují se rovněž ve funkci oslovení.

Větně-členská platnost substantiv je dána jejich postavením ve větě (havně vzhledem ke slovesnému predikátu), dalšími činiteli jsou pak determinanty a v neposlední řadě také předložky.³⁴

Pokud tedy podstatné jméno ve větě není předcházeno předložkou, plní zpravidla větně-členské funkce uvedené v následující tabulce.

Větně-členská platnost substantiv bez předložky	
větně-členská funkce substantiv	příklad
podmět	<i>Le chien mange.</i>
předmět přímý	<i>Je bois du thé.</i>
jmenná část přísudku	<i>Marie est chanteuse.</i>
přístavek	<i>Marie, chanteuse célèbre...</i>
příslovečné určení času	<i>J'ai bu du thé le matin.</i>
příslovečné určení způsobu	<i>Pierre est arrivé les mains vides.</i>
oslovení	<i>Monsieur, pourriez-vous me prêter un peu d'argent, s'il vous plaît?</i>

Tabulka 1: Větně-členská platnost substantiv bez předložky

Jmenná část přísudku, přístavek a oslovení bývají ve spisovné francouzštině užívány bez determinantu. Ve familiérním užití se však s determinantem před oslovením podle J. Šabršuly setkat můžeme.³⁵

Ve druhé tabulce jsou uvedeny větně-členské funkce substantiv předcházených předložkou.

³⁴ Šabršula, 1975, str. 34

³⁵ tamtéž

Větně-členská platnost substantiv s předložkou	
větně-členská funkce substantiv	příklad
nepřímý předmět	<i>Je pense à ma femme.</i>
doplnění činitelské v pasivní větě	<i>Cette femme est estimée de son mari.</i>
přísluvečné určení	<i>Je vais le faire avec plaisir.</i>
přívlastek neshodný	<i>C'est une fille d'une grande beauté.</i>
doplněk	<i>Il l'a traité de menteur.</i>

Tabulka 2: Větně-členská platnost substantiv s předložkou

3. Infinitiv

3.1. Vymezení francouzského infinitivu

Infinitiv je neurčitý slovesný tvar, který prezentuje pouze myšlenku daného procesu a určení osoby nebo času je možné až na základě kontextu nebo situace, ve které se nachází.³⁶ Ve srovnání s češtinou je jeho užití ve francouzštině frekventovanější.

Jednu z definic nabízí *Grammaire méthodique du français*: „*L'infinitif est un mode dont la forme ne marque ni le temps, ni la personne, ni le nombre.*“³⁷

Z hlediska slovesného vidu rozlišujeme infinitiv přítomný (*chanter*) a infinitiv minulý (*avoir chanté*). Mimo to může infinitiv nabývat také pasivních forem (*être chassé, avoir été chassé*). Jelikož jeho tvar zůstává neměnný, je uplatňován jako slovníkové heslo, tzv. lemma, pro příslušné sloveso. Určitý gramatický význam mu uděluje také skutečnost, že slouží jako základ pro tradiční roztržení slovesných konjugací. Svou povahou se infinitiv blíží k podstatnému jménu, což také podotýkají některé z francouzských gramatik. Kupříkladu *Le bon usage* v rámci definice infinitivu uvádí: „*L'infinitif est une mode qui ne porte ni l'indication de nombre, ni celle de personne. Il s'emploie parfois comme prédicat, mais le plus souvent il remplit les mêmes fonctions que le nom.*“³⁸ Wilmet ve své *Grammaire critique du français* dokonce poznamenává, že infinitiv přímo stojí na rozcestí dvou povah: nominální a verbální.³⁹

3.2. Vlastnosti infinitivu

3.2.1. Sémantické vlastnosti infinitivu

Z hlediska významu je infinitiv slovesným tvarem označujícím dynamické příznaky skutečnosti. Sémantickým jádrem infinitivu je tedy určitý proces, tj. stav, změna stavu nebo činnost. Stav nebo změna stavu odkazuje zpravidla k subjektu, který děj podstupuje, popřípadě, na němž je děj vykonáván. Činnost se pak naopak vztahuje přímo ke svému vykonavateli.

³⁶ tamtéž

³⁷ Riegel, Pelat, Rioul, 1999, str. 333

³⁸ Grevisse, 1994, str. 1274

³⁹ Wilmet, 1998, str. 290-291

3.2.2. Morfologické vlastnosti infinitivu

Jak již bylo zmíněno výše, z morfologického hlediska je infinitiv je tvarem veskrze neměnným, který za standardních okolností sám o sobě neoznačuje osobu, číslo ani čas.⁴⁰ Přesto je zde možno mluvit o dvou kritériích, které u infinitivu posuzovat lze. Jednak jej můžeme rozdělit podle slovesného rodu na infinitiv aktivní a infinitiv pasivní, a jednak na infinitiv přítomný a infinitiv minulý (někdy též nazývaný infinitivem složeným⁴¹).

Navzdory zavádějícím termínům „*infinitiv přítomný*“ a „*infinitiv minulý*“ se v tomto případě nejedná o temporální vymezení, nýbrž o vymezení vidové. J. Šabršula ostatně ve své publikaci *Slovní druhy současné francouzštiny* navrhuje alternativní názvosloví „*infinitiv prostý*“ a „*infinitiv rezultativní*“, přičemž infinitiv prostý definuje jako „*děj současný s dějem slovesa určitého, které je primárním predikátem, nebo děj k němu následný. Při tom primární predikát může být vzhledem k okamžiku promluvy přítomný, budoucí nebo minulý.*“⁴²

Z hlediska kategorie slovesného rodu rozeznáváme dva základní tvary (aktivum a pasivum), přičemž za bezpříznakový člen protikladu je zde považován tvar aktivní, který signalizuje, že gramatický podmět věty označuje původce děje, či nositele stavu.⁴³ Tvar pasivní, tedy tvar signalizující, že gramatický podmět odkazuje k entitě, na níž je děj vykonáván, je naopak z tohoto hlediska tvarem příznakovým.

Ze slootovorného pohledu je infinitiv považován na tvar rozložitelný. Skládá se jednak z morfému, který nese lexikální význam, a jednak z koncovky vymezující gramatickou kategorii infinitivu.⁴⁴

Podle koncového gramatického morfému jsou tedy infinitivy (potažmo slovesa) řazeny do několika základních gramatických kategorií. Jsou jimi pravidelná slovesa 1. třídy zakončená na koncovku *-er*, pravidelná slovesa 2. třídy zakončená na *-ir*, dále pak nepravidelná slovesa s infinitivními koncovkami *-re*, *-oir* a *-ir* a *-er*. S poslední z vyjmenovaných koncovek se však v rovině nepravidelných sloves setkáváme pouze u slov *aller* a *envoyer*.⁴⁵

⁴⁰ Výjimkou by zde byl infinitiv ve složeném tvaru, který je schopen za určitých okolností jednou svou složkou, tj. participiem indikovat shodu v rodě a čísle.

⁴¹ Šabršula, 1986, str. 296

⁴² Šabršula, 1975, str. 139

⁴³ Šabršula, 1986, str. 275

⁴⁴ Šabršula, 1975, str. 140

⁴⁵ Hendrich, Tláskal, Raadina 1992, str. 325

3.2.3. Syntaktické vlastnosti infinitivu

Infinitiv může ve větě plnit funkci primárního, nebo sekundárního predikátu. Wilmet ve své *Grammaire critique du français* o infinitivu ve funkci primárního predikátu tvrdí, že jde o infinitiv slovesného charakteru (v originále jej označuje termínem *infinitif-verbe*), který se v tomto případě stává jádrem různých typů vět, podle nichž jsou infinitivy následně pojmenovávány.⁴⁶ Podobným způsobem se k dané problematice staví také *Francouzská mluvnice*, v níž je postavení infinitivu v tomto případě nazýváno „*infinitivem ve funkci slovesné*“.⁴⁷ Typy infinitivů ve funkci primárního predikátu jsou uvedeny v tabulce níže.

Infinitiv ve funkci primárního predikátu	
typ infinitivu	příklad
infinitiv vyprávěcí ⁴⁸ (<i>infinitif de narration</i>)	Et de rire plus fort, de lâcher de vilains mots qui les faisaient se tordre. ⁴⁹
infinitiv rozkazovací ⁵⁰ (<i>infinitif injonctif</i>)	Ne pas fumer!
infinitiv zvolací (<i>infinitif exclamatif</i>)	Et dire qu'on me croit faible! ⁵¹
infinitiv tázací ⁵² (<i>infinitif interrogatif</i>)	Comment rester tranquille?
infinitiv uváděcí (<i>infinitif présentatif</i>)	Voici venir ma petite cousine.

Tabulka 3: Infinitiv ve funkci primárního predikátu

Infinitiv ve funkci sekundárního predikátu označuje Wilmet jako infinitiv substantivní povahy (v originále *infinitif-nom*)⁵³ a Hendrich jako infinitiv ve funkci jmenné.⁵⁴ V tomto případě infinitiv rozvíjí řídicí sloveso a plní větně-členské funkce, které jsou obvykle typické pro jiné slovní druhy než pro verbum, jak je uvedeno v tabulce níže. Infinitiv je často připojen

⁴⁶ Wilmet, 1998, str. 291

⁴⁷ Hendrich, Tláskal, Radina, 1992, str. 393

⁴⁸ Tento termín neodpovídá Wilmetovu označení *irruptif*, v tomto případě bude však podnětnější přidržet se termínu *infinitif de narration*, neboli *infinitiv vyprávěcí*, který je většinou gramatik upřednostňován. Pro úplnost: u Grevisse se v tomto případě můžeme setkat také s označením *infinitif historique*.

⁴⁹ Grevisse, 1994, str. 1275, citát z: Zola, Terre, II, 4

⁵⁰ U Šabršuly se také můžeme setkat s pojmem *infinitiv ilokuční*.

⁵¹ Grevisse, 1994, str. 1275, citát z: Montherlant, Reine morte, III

⁵² Šabršula užívá pro označení tázacího infinitivu také pojem *infinitiv deliberativní*.

⁵³ Wilmet, 1998, str. 290

⁵⁴ Hendrich, Tláskal, Radina, 1992, str. 394

k primárnímu predikátu předložkou, předložkovým spojením, může se však být zapojen do věty i bez předložky nebo pomocí tázacího zájmena, či tázacího příslovce.⁵⁵

Infinitiv ve funkci sekundárního predikátu		
Větně-členské funkce	příklad	předložka ⁵⁶
Podmět	<i>Il est assez facile de regarder la télévision.</i>	de, à, bez předložky
Předmět	<i>Elle m'a dit de le faire.</i>	de, à, bez předložky
jmenná část přísudku nebo doplněk	<i>Il me reste à repasser.</i>	à, bez předložky
Přívlastek	<i>Elle a été la première à expliquer ce paradoxe.</i>	de, à
Přístavek	<i>Sylvie n'avait qu'un seul désir, partir aux États-Unis.</i>	bez předložky
příslovečné určení	účelu <i>François gagne l'argent pour te faire plaisir.</i>	různé předložky a předložková sousloví
	času <i>Il a mangé avant de partir.</i>	
	důsledku <i>Un peuple bien trop occupé d'industrie et de négoce pour faire la guerre...⁵⁷</i>	
	způsobu <i>Je suis sortie sans en parler avec personne.</i>	
	příčiny <i>Pour avoir chanté une petite chanson, je ne suis pas une chanteuse.</i>	

Tabulka 4: Infinitiv ve funkci sekundárního predikátu

⁵⁵ Šabršula, 1986, str. 293-294

⁵⁶ Infinitiv ve funkci sekundárního predikátu je často předcházen předložkou, která spojuje nefinitivní sloveso a infinitivem.

⁵⁷ Šabršula, 1986, str. 295

4. Substantivizační proces

4.1. Lexikální konverze v širokém pojetí

Pojmem konverze (který je možno nahradit termínem *nepravé odvozování*⁵⁸ nebo *nepravá derivace*, francouzsky *dérivation impropre*⁵⁹, nebo též *transpozice*⁶⁰) je nazýván proces, při němž je určitému existujícímu slovu prisuzována nová funkce, např. slovnědruhová, a ve výsledku tedy nedochází k vytváření morfologického novotvaru. Podtypem konverze by byla například tzv. gramatikalizace, tj. „přechod slov sémanticky „autonomních“ do kategorie slov služebných nebo gramatických.“⁶¹, změna gramatické kategorie rodu (= přechýlení, např. *styliste* m., f.), změna přechodného slovesa v nepřechodné, předmětového v bezpředmětové, bivalentního v monovalentní a v neposlední řadě také změna slovnědruhové kategorie.⁶²

V posledním zmíněném případě jde o typ konverze, během níž dochází k přechodu slov mezi jednotlivými slovnědruhovými kategoriemi. Ve své podstatě se jedná o slovotvorný proces, při němž dané slovo mění slovnědruhovou povahu, aniž by docházelo ke změně jeho základní formy. Teprve při užití vzniknuvšího výrazu ve větě se může odlišnost tohoto původního tvaru projevit – například spojením s určovatelem, flexí, postavením ve větě a podobně.⁶³

Ve francouzštině existuje mimo jiné substantivizace, adverbializace nebo adjektivizace. Všechny vyjmenované typy slovnědruhových konverzí jsou však bez výjimky založeny na tomtéž principu.

4.2. Základní princip substantivizace infinitivu

Proces zpodstatňování infinitivu (tzv. *substantivizace infinitivu*) je tedy přechod infinitivního tvaru slovesa v podstatné jméno. Abychom mohli hovořit o substantivizovaném infinitivu v pravém slova smyslu, vzniklé substantivum musí zachovat původní morfologickou strukturu výchozího infinitivu a zároveň splňovat základní morfologická

⁵⁸ Hendrich, Tláskal, Radina, 1992, str. 105

⁵⁹ Šabršula, 1983, str. 109

⁶⁰ Tláskal, 2000

⁶¹ Šabršula, 1983, str. 109

⁶² Šabršula, 1983, str. 109

⁶³ Hendrich, Tláskal, Radina, 1992, str. 105

kritéria vymezující podstatné jméno, tj. každé substantivum musí být v základním tvaru predeterminováno členem. Předběžně je možno zmínit, že v případě substantivizovaného infinitivu půjde bez výjimky o bezpříznakovou maskulinní variantu tohoto determinantu.⁶⁴

Pro ilustraci: má-li infinitiv *rire* (= smát se) nabýt substantivní funkce, jeho původní slovesný tvar, tj. *rire*, zůstane v první fázi nezměněn a ve druhé fázi bude doplněn o příslušný člen. V základním tvaru jím vždy bude determinant *le*. Dověšením této substantivizace tedy vznikne podstatné jméno: *le rire* (= smích, smání).

V ojedinělých případech lze provést substantivizaci u pronominálních sloves. V takovém případě dochází k eliminaci zvrtného zájmena *se*, které je součástí výchozího infinitivního tvaru. Z lexikalizovaných výrazů tohoto typu je známo například podstatné jméno *repentir* (= lítost) vzniklé z infinitivu *se repentir* (= litovat, kát se).

Během substantivizace infinitivu dochází také k určitým syntaktickým změnám. Na tomto místě by bylo vhodné připomenout, že již v kapitole o infinitivu (3.2.3.) byly podrobně rozebrány případy, kdy infinitiv plní syntaktické funkce typické pro substantivum. Samotná infinitivní forma disponuje schopností plnit ve větě syntaktické funkce podmětu, doplňku, předmětu přímého i nepřímého, příslovečného určení nebo přívlastku a s lehkou nadsázkou se dá říci, že se infinitiv jako takový svou syntaktickou povahou k substantivu do jisté míry přibližuje. Zmíněných větně-členských funkcí však infinitiv často nabývá pomocí přeložek (nejčastěji se jedná o předložky *à* či *de*), popřípadě předložkových sousloví a výskyt infinitivu bez předložky je možný pouze v limitovaném množství případů. Přechodem do kategorie substantiv dosahuje konvertovaná lexikální jednotka v tomto směru relativní nezávislosti a z hlediska funkční syntaxe se stává plnohodnotným podstatným jménem. Následkem substantivizace navíc dochází u lexikálních jednotek ke ztrátě slovesné rekce, čemuž se budeme blíže věnovat v kapitole o syntaktických vlastnostech substantivizovaných infinitivů (6.3.).

Nedílnou součástí každé lexikální konverze tvoří rovněž posun významu, k němuž během substantivizačního procesu dochází. Sémantická kritéria vymezující podstatná jména tohoto typu budou detailně zkoumána v kapitolách níže, nicméně na úvod je možno poznamenat, že z výchozích sloves budou vznikat vesměs substantiva vyjadřující činnost nebo výsledek činnosti⁶⁵ (což je ostatně případ uvedeného substantivizovaného infinitivu *le rire*).

⁶⁴ Otázka motivace jmenného rodu u substantivizovaných infinitivů bude podrobněji objasněna v kapitole 6.2.1.

⁶⁵ Wagner, Pinchon, 1962, str. 323

Výjimečným případem v problematice substantivizovaného infinitivu, na který upozorňuje M. Wilmet v *Grammaire critique du français*, je zpodstatňování infinitivu v záporném tvaru. V takovém případě dochází k záměně záporné částice *ne pas* za zápornou částici *non*, která je posléze pomocí spojovníku připojena před výchozí sloveso. Další postup pak probíhá obvyklým způsobem. Jako příklad nám poslouží infinitiv *ne pas être* (= nebýt), z něhož zmíněným procesem vzniká substantivizovaný výraz *le non-être* (= nebytí).⁶⁶

4.3. *Specifický případ: přejaté substantivizované infinitivy*

Za unikátní případ je možno považovat substantivizaci infinitivu v rámci přejímání z cizích jazyků. V podstatě se jedná o přejímání cizojazyčného infinitivu v plném znění z původního jazyka do francouzštiny, přičemž ke změně jeho slovnědruhové povahy dochází již během přejímacího procesu. Výsledkem je pak substantivum totožné s původní cizojazyčnou infinitivní formou.

Pro ilustraci: *parère* (= znalecký posudek) – Jde o substantivum, jehož první výskyt je datován do roku 1679, vychází z italského infinitivu *parere* (= zdát se, asistovat).

Protože se však infinitivy v pravém slova smyslu nejedná, nebudou zahrnuty do následujícího zkoumání.

⁶⁶ Wilmet, 1997, str. 291

5. Vlastnosti výchozích infinitivů

V této kapitole pojednáme o obecné povaze infinitivů, které podléhají procesu substantivizace, a to především z hlediska morfologického, syntaktického a sémantického.

Na úvod bude uveden kompletní seznam výchozích infinitivů, jejichž zpodstatnělé varianty jsou v současné francouzštině považovány za lexikalizované. Jejich celkový počet je **37**, přičemž se jedná o úplnou excerpci těchto sloves, která byla realizována na základě francouzského výkladového slovníku *Le Petit Robert* z roku 1997.

Tabulka infinitivů výchozích sloves					
výchozí sloveso	význam	první výskyt	tranzitivita	typ časování	významová povaha slovesa
aller	jít, jet, chodit	11. stol.	intr.	nepravidelné	dějová
	jet		intr.		dějová
	jít		intr.		dějová
	jít dopředu, pokračovat		intr.		dějová
avoir	mít, vlastnit	10. stol.	tr.	nepravidelné	stavová
baiser	políbit	10. stol.	tr.	1. slovesná třída	dějová
boire	pít	10. stol.	tr.	nepravidelné	dějová
coucher (se)	jít spát	14. stol.	pron.	1. slovesná třída	dějová
	přespávat		intr.		stavová
	zapadat (o nebeském tělese)		pron.		sloveso označující změnu stavu
débucher	vyštvat (zvěř z úkrytu)	konec 12. stol.	intr.	1. slovesná třída	dějová
déjeuner	obědvat	konec 12. stol.	intr.	1. slovesná třída	dějová
	snídat		intr.		dějová
devenir	stát se	1080	intr.	nepravidelné	sloveso označující změnu stavu
devoir	muset	11. stol.	tr.	nepravidelné	stavová
dîner	večeřet	konec 11. stol.	intr.	1. slovesná třída	dějová
	obědvat		intr.		dějová
dire	říci, říkat	10. stol.	tr.	nepravidelné	dějová

doubler	předjet	14. stol.	tr.	1. slovesná třída	dějová
être	být, existovat	1080	intr.	nepravidelné	stavová
faire	tvořit, vytvářet	10. stol.	tr.	nepravidelné	dějová
	dělat		tr.		dějová
foutre	souložit (vulg.)	13. stol.	tr.	nepravidelné	dějová
gôûter	posvačit	12. stol.	intr.	1. slovesná třída	dějová
grimper	šplhat	1495	intr.	1. slovesná třída	dějová
juger	posuzovat	11. stol.	tr.	1. slovesná třída	dějová
lâcher	vypustit	1080	tr.	1. slovesná třída	dějová
lancer	hodit, vrhat	1080	tr.	1. slovesná třída	dějová
	pobízet		tr.		dějová
lever (se)	vstávat	980	pron.	1. slovesná třída	dějová
	vycházet (o nebeském tělese)		pron.		sloveso označující změnu stavu
	zvedat		tr.		dějová
manger	jíst	1080	tr.	1. slovesná třída	dějová
paraître	zdát se	980	intr.	nepravidelné	stavová
parler	mluvit	10. stol.	intr.	1. slovesná třída	dějová
penser	myslet	980	intr.	1. slovesná třída	stavová
	smýšlet		intr.		stavová
pouvoir	moci, být schopen	1440	tr.	nepravidelné	stavová
	moci, mít moc		tr.		stavová
repentir (se)	kát se	1170	pron.	nepravidelné	dějová
	litovat		pron.	nepravidelné	dějová
rire	smát se	11. stol.	intr.	nepravidelné	dějová
	vysmívat se		intr.		dějová
savoir	znát, vědět	konec 12. stol.	tr.	nepravidelné	stavová
sortir	odcházet	12. stol.	intr.	nepravidelné	dějová
	odcházet, ukončit		intr.	nepravidelné	dějová
souper	večeřet	980	intr.	nepravidelné	dějová
sourire	usmíat se	12. stol.	intr.	nepravidelné	dějová

souvenir	vzpomenout si	1080	intr.	nepravidelné	stavová
	pamatovat si		intr.		stavová
tomber	spadnout	15. stol.	intr.	1. slovesná třída	stavová
toucher	dotýkat se	12. stol.	tr.	1. slovesná třída	dějová
	hrát (na hudební nástroj)		tr.		dějová
vivre	žít, být živ	10. stol.	intr.	nepravidelné	stavová
vouloir	chtít	12. stol.	tr.	nepravidelné	stavová

Tabulka 5: Tabulka infinitivů výchozích sloves

5.1. Sémantické vlastnosti výchozích infinitivů

Při posuzování obecného sémantického aspektu výchozích sloves budeme považovat každou významovou variaci slovesa za autonomní jednotku. Následující graf tedy počítá s každým slovesným významem, v němž je možno hledat původ alespoň jednoho významu některého z deinfinitivních substantiv.

Graf 1: Rozdělení výchozích sloves z hlediska obecné významové povahy

Z grafu je čitelné, že 67% výchozích infinitivů vyjadřuje činnost, 27% je tvořených tzv. *slovesy stavovými* a 6% výchozích sloves označuje změnu stavu. Klíčové významy, které budou posléze transformovány do nominální polohy, budou tedy převážně dynamického a méně často též statického charakteru.

5.2. Morfologické vlastnosti výchozích infinitivů

Jak již bylo zmíněno v kapitole o infinitivu, jde o neosobní slovesný způsob, který nedovoluje rozeznávat osobu, číslo, čas ani případný jmenný rod.

Teoreticky by bylo možné prozkoumat dvě základní kategorie, mezi něž by patřil jednak slovesný rod (z hlediska substantivizace by však bylo takové zkoumání bezpředmětné, neboť *Le Petit Robert* nezaznamenává žádný výskyt substantivizovaného infinitivu v pasivním tvaru) a jednak slovesný vid (kterým se nebudeme zabývat z téhož důvodu). Slovesa však mohou být členěna také podle typu časování a právě tímto aspektem se budeme v této kapitole zabývat.

5.2.1. Kategorizace výchozích sloves podle typu časování

Tato podkapitola bude zaměřena na zkoumání infinitivů různých typů časování inklinujících ke konverzi k substantivům, a to na základě tabulky uvedené v úvodu kapitoly.

Z hlediska tvaroslovného dělíme slovesa na pravidelná slovesa 1. slovesné třídy v infinitivu zakončená na *-er*, pravidelná slovesa 2. třídy zakončená na *-ir* a slovesa nepravidelná.

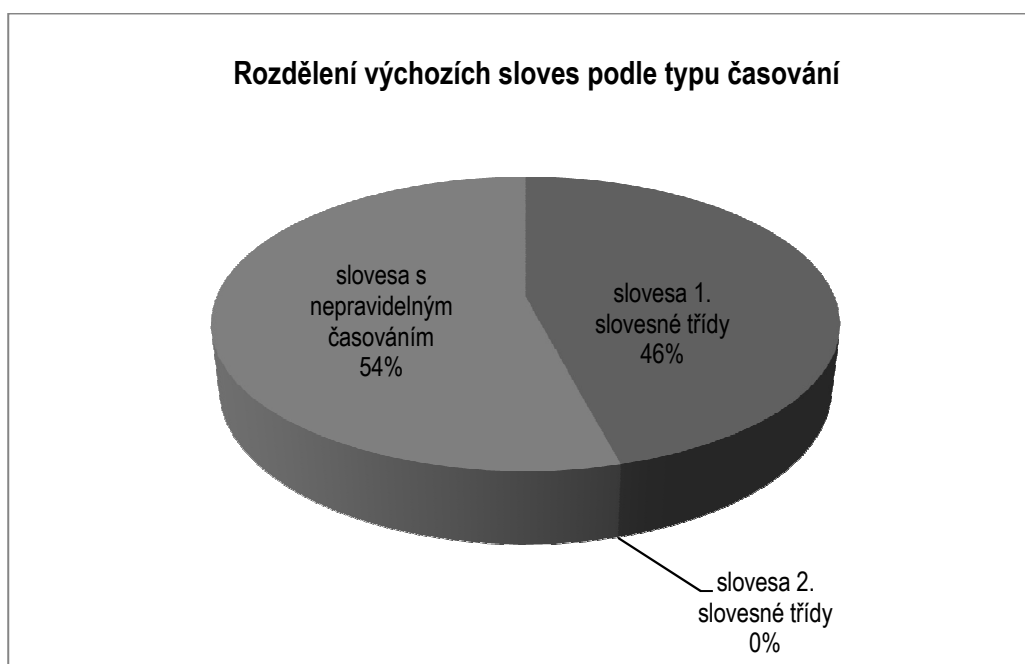
Obecně je možno říci, že substantivizaci podléhají především infinitivy sloves s nepravidelným časováním: *aller, avoir, boire, devenir, devoir, dire, être, faire, foutre, paraître, pouvoir, savoir, se repentir, rire, savoir, sortir, sourire, souvenir, vivre* a *vouloir*.

Početné zastoupení substantiv vychází rovněž odvozením z pravidelných sloves patřících podle současného gramatického úzu do 1. slovesné třídy, a tedy slovesa zakončená na koncovku *-er*. Jsou to slovesa *baiser, coucher, débucher, déjeuner, dîner, doubler, goûter, grimper, juger, lâcher, lancer, lever, manger, parler, penser, tomber* a *toucher*.

U sloves spadajících do 2. slovesné třídy, tj. skupiny pravidelných sloves zakončených na koncovku – *ir*, doposud neexistuje žádný lexikalizovaný výraz.

Zvláštní skupinou jsou substantiva, která z etymologického hlediska vznikla z infinitivů, avšak výchozí infinitivní tvary v moderní francouzštině zanikly. Jedná se o slovesa *manoir*, *loisir*, *plaidoyer*, *avenir* a v neposlední řadě také *plaisir*.⁶⁷

Procentuální rozvrstvení výchozích sloves mezi jednotlivými typy časování je znázorněno na následujícím grafu:

Graf 2: Rozdělení výchozích sloves podle typu časování

Nepravidelná slovesa by se dala dále rozdělit na slovesa s infinitivními koncovkami – *oir*, *-er*, *-re*, a *-ir*.⁶⁸

- a) *-er*: *aller*
- b) *-re*: *boire, dire, être, faire, foutre, paraître, rire, sourire a vivre*
- c) *-ir*: *devenir, se repentir, sortir a souvenir*
- d) *-oir*: *avoir, devoir, pouvoir, vsavoir a vouloir.*

⁶⁷ Tato verba nebyla započítána do celkového podrobného zkoumání, neboť jsou součástí starofrancouzské gramatiky, nikoli gramatiky současné francouzštiny.

⁶⁸ Hendrich, Tláškal, Radina, 1992, str. 325

Graf 3: Koncovky výchozích sloves s nepravidelným časováním

Z uvedených dat lze vyčíst, že nejširší zastoupení v řádu nepravidelných sloves mají slovesa, jejichž infinitivy jsou uzavírány koncovým morfémem *-re*.

5.3. Syntaktické vlastnosti výchozích infinitivů

Z hlediska syntaktického je možno výchozí infinitivy rozdělit na infinitivy sloves plnovýznamových, pomocných a polopomocných.⁶⁹ Infinitivy sloves plnovýznamových se pak dále dělí na infinitivy sloves tranzitivních, intransitivních a zvratných⁷⁰.

Z hlediska tranzitivity je možné na slovesa pohlížet vícero způsoby. V nejvyšší míře jsou výchozím bodem substantivizačního procesu slovesa, jež mohou být v syntaktické rovině považována za intransitivní a za tranzitivní, popřípadě za pronominální. Mezi těmito podobami téhož slovesa se však mohou projevovat významové odlišnosti a dá se tedy předpokládat, že substantivum bude mít původ pouze v některých z nich.⁷¹

⁶⁹ Slovesa *avoir* a *être* jsou sice typickými reprezentanty pomocných sloves a sloveso *aller* je případem slovesa polopomocného, v problematice substantivizace infinitivu je však tento fakt bezpředmětný.

⁷⁰ Hendrich, Tláskal, Radina, 1992, str. 325

⁷¹ V tabulce je tato vlastnost slovesa označena podtržením.

Pro ilustraci:

lever (tr.) = zvedat, zdvihat

lever (intr.) = vyrůstat, vykynout

se lever (pron.) = vstávat, zvednout se

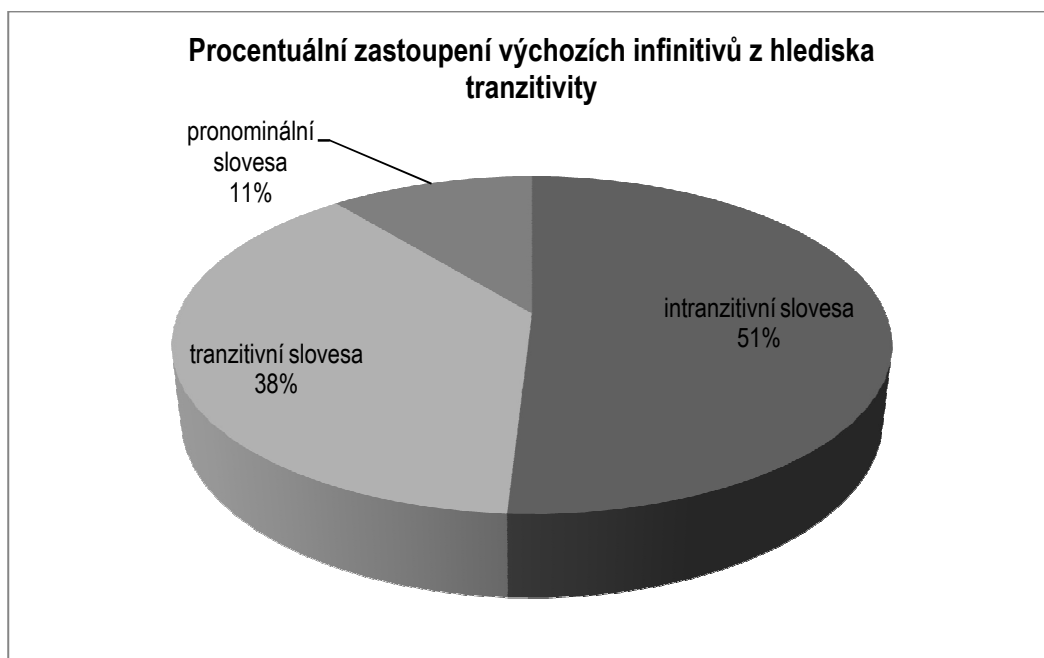
le lever = 1) vstávání (z postele) - bude zřejmě vycházet ze vztažného slovesa *se lever*

2) východ (slunce) - bude mít zřejmě také původ ve vztažném slovesu *se lever*, ovšem ve významu vyjít, vycházet (o astronomickém tělese)

3) zvedání, zdvižení - bude pravděpodobně pocházet z tranzitivního slovesa *lever*

Substantivizovaný infinitiv má tedy tři významově odlišné podoby, z nichž dvě vycházejí z pronominálního slovesa *se lever* a jedna z jeho tranzitivní mutace, tj. *lever*.

Právě o tato zmíněná fakta se bude následující graf opírat, ve výsledku tedy bude připisovat každému výchozímu významu stejnou důležitost, jako by šlo o autonomní sloveso.

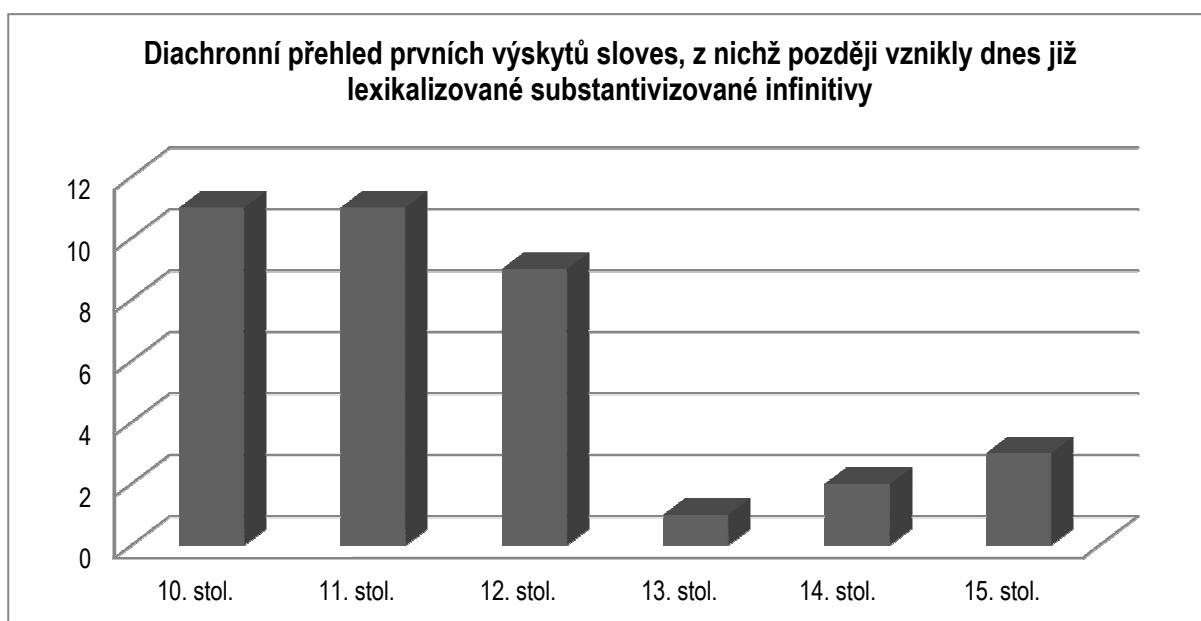

Graf 4: Procentuální zastoupení výchozích infinitivů z hlediska tranzitivity

Z grafu je zřejmé, že největší potenciál konvertovat do kategorie substantiv mají z hlediska tranzitivity slovesa nepřechodná. Při pátrání po příčině této převahy je možné vzít v úvahu skutečnost, že v případě substantiva není možné považovat žádnou valenční strukturu za obligatorní, neboť samotný tranzitivní charakter substantiva je oproti slovesu oslaben. Nabízí se tedy hypotéza, že substantivizačnímu procesu podléhají spíše slovesa intransitivní, tedy taková, která k sobě předmět nevážou.

Nejméně naopak do kategorie substantiv přecházejí slovesa zvrtná, což může být následkem celkového nižšího zastoupení v systému francouzských sloves. V důsledku se tedy dá předpokládat, že také v roli výchozích sloves substantivizačního procesu budou oproti výchozím slovesům tranzitivním a intransitivním v minoritním postavení. V průběhu zpodstatňování navíc dochází k eliminaci pronominálního charakteru konvertujících lexikálních jednotek. Pokud tedy není pronominální charakter vztažných sloves z významového hlediska distinktivním rysem, do kategorie substantiv zpravidla přechází nepronominální podoba daného výrazu. Kromě sloves *se lever* a *se coucher*, jejichž pronominální rys odlišuje význam, přešla do kategorie substantiv sloveso *se repentir*, které neexistuje v jiném než pronominálním tvaru.

5.4. Diachronní pohled na výchozí infinitivy

Graf 5: Diachronní přehled prvních výskytů sloves, z nichž později vznikly dnes již lexikalizované substantivizované infinitivy

Z grafu je zřejmé, že substantivizované infinitivy, které jsou dnes považovány za součást francouzského lexika, jsou odvozovány od relativně starých sloves, která dnes tvoří základ francouzské slovní zásoby. Vysvětlení lze hledat v samotné historii fenoménu substantivizace, neboť, jak již bylo řečeno úvodu práce, substantivizace infinitivů je záležitostí spíše staré než současné francouzštiny.

6. Vlastnosti substantivizovaných infinitivů

6.1. Sémantické vlastnosti substantivizovaných infinitivů

Při hodnocení sémantických vlastností budeme opět považovat každý jednotlivý význam za samostatné substantivum, protože také zde dochází v závislosti na jednotlivých významových odlišnostech téhož substantiva k obecným sémantickým posunům. Hodnocení se bude opírat o záznamy v následující tabulce, která zahrnuje všech **37** substantivizovaných infinitivů. Také zde jde o úplnou excerpci z francouzského výkladového slovníku *Le Petit Robert* z roku 1997.

Tabulka substantivizovaných infinitivů				
sub. inf.	význam substantiva	abstrakta/ konkréta	životná/ neživotná	významová povaha substantiva
l'aller	chůze, cesta (na určené místo)	abstr.	neživ.	činnost
	ve spojení <i>un aller et retour</i> = zpáteční jízdenka	konkr.	neživ.	předmět
	fam. úsloví: "pár facek"	abstr.	neživ.	výsledek činnosti
	vývoj událostí, ve výrazu <i>pis aller</i> = nevyhnutelný případ	abstr.	neživ.	změna stavu
l'avoir	majetek, jmění	konkr.	neživ.	předmět
	dobropis, "dal" (účetní strana)	konkr.	neživ.	předmět
le baiser	políbení	abstr.	neživ.	činnost
	polibek	konkr.	neživ.	výsledek činnosti
le boire	činnost pití	abstr.	neživ.	činnost
	nápoj	konkr.	neživ.	předmět
le coucher	ukládání se k spánku	abstr.	neživ.	činnost
	nocleh	abstr.	neživ.	výsledek činnosti
	západ (nebeského tělesa)	abstr.	neživ.	změna stavu

le débucher/le débuché	chvíle, kdy lovená zvěř vyrazí z lesa nebo z úkrytu (myslivecký termín)	abstr.	neživ.	stav
	troubení mysliveckého rohu ve chvíli, kdy zvěř vyrazí z lesa nebo z úkrytu (myslivecký termín)	konkr.	neživ.	výsledek činnosti
le déjeuner	snídáně (zastaralé a regionální užití)	abstr.	neživ.	výsledek činnosti
	oběd (činnost)	abstr.	neživ.	výsledek činnosti
	oběd	konkr.	neživ.	výsledek činnosti
	šálek a podšálek (určený ke snídani)	konkr.	neživ.	předmět
le devenir	vznikání, nastávání, dění, vývoj	abstr.	neživ.	změna stavu
le devoir	povinnost	abstr.	neživ.	stav
	úloha, úkol	konkr.	neživ.	výsledek činnosti
le dîner	večeře (činnost)	abstr.	neživ.	stav
	večeře (konkrétní chod)	konkr.	neživ.	výsledek činnosti
	oběd (činnost) - Kanada, Belgie	abstr.	neživ.	stav
le dire	pl. <i>dires</i> - slova, řeč(i)	abstr.	neživ.	výsledek činnosti
	výpověď, prohášení (právnícký termín)	abstr.	neživ.	výsledek činnosti
le doubler/le doublé	diagonálně změnit směr (termín užívaný v jezdecku)	abstr.	neživ.	výsledek činnosti
l'être	bytí, jsoucno, existence	abstr.	neživ.	stav
	bytost	konkr.	živ.	bytost
le faire	způsob vytváření díla (termín užívaný v umění a v literatuře)	abstr.	neživ.	způsob činnosti

	jednání, konání, skutek, čin (termín užívaný v didaktice)	abstr.	neživ.	činnost
le foutre	sperma (vulg.)	konkr.	neživ.	výsledek činnosti
le goûter	svačina mezi obědem a večeří	konkr.	neživ.	výsledek činnosti
le grimper	šplhání	abstr.	neživ.	činnost
le juger/le jugé	slovní spojení <i>au juger / au jugé</i> - od oka	abstr.	neživ.	-
le lâcher	vypouštění	abstr.	neživ.	činnost
le lancer	hod, vrh (sportovní disciplína)	abstr.	neživ.	výsledek činnosti
	způsob lovení ryb	abstr.	neživ.	výsledek činnosti
	pobízení zvěře (lovecký termín)	abstr.	neživ.	činnost
le lever	vstávání z postele	abstr.	neživ.	činnost
	východ (nebeského tělesa)	abstr.	neživ.	změna stavu
	zvednutí, zvedání, zdvížení	abstr.	neživ.	činnost
le manger	jezení	abstr.	neživ.	činnost
	jídlo, potrava	konkr.	neživ.	předmět
le paraître	zdání (filozofický nebo literární termín)	abstr.	neživ.	stav
le parler	mluvení	abstr.	neživ.	činnost
	způsob mluvení	abstr.	neživ.	způsob činnosti
	nářečí, dialekt (lingvistický pojem)	abstr.	neživ.	způsob činnosti
le penser	myšlení, schopnost myslet	abstr.	neživ.	stav
	způsob myšlení	abstr.	neživ.	způsob činnosti
le pouvoir	schopnost, síla	abstr.	neživ.	stav
	moc, vliv	abstr.	neživ.	výsledek činnosti
	pravomoc	abstr.	neživ.	výsledek činnosti
	moc (orgány, osoby)	konkr.	neživ.	vykonavatel činnosti
le repentir	kání se	abstr.	neživ.	činnost

	lístost	abstr.	neživ.	výsledek činnosti
le rire	smích	konkr.	neživ.	výsledek činnosti
	chehtání (některých ptáků)	abstr.	neživ.	činnost
	výsměch	abstr.	neživ.	výsledek činnosti
le savoir	znalosti	abstr.	neživ.	výsledek činnosti
	vědění, poznání (filozofický pojem)	abstr.	neživ.	výsledek činnosti
le sortir	odcházení (zastaralé nebo literární použití)	abstr.	neživ.	činnost
	slovní spojení <i>au sortir de</i> - na konci, na sklonku, koncem	abstr.	neživ.	-
le souper	večeře (zastaralé nebo regionální použití)	konkr.	neživ.	výsledek činnosti
	pozdní večeře	abstr.	neživ.	výsledek činnosti
le sourire	úsměv	konkr.	neživ.	výsledek činnosti
le souvenir	vzpomínka	konkr.	neživ.	výsledek činnosti
	suvenýr	konkr.	neživ.	předmět
	památka	konkr.	neživ.	předmět
	pl. souvenirs - paměti	konkr.	neživ.	předmět
	paměť	konkr.	neživ.	vlastnost
le tomber	padání	abstr.	neživ.	stav
le toucher	hmat	abstr.	neživ.	vlastnost
	dotyk	konkr.	neživ.	výsledek činnosti
	úhoz (hudební termín)	abstr.	neživ.	výsledek činnosti
le vivre	žití (zastaralý výraz)	abstr.	neživ.	stav
	strava (zastaralý výraz)	konkr.	neživ.	předmět
	pl. <i>vívres</i> - potraviny	konkr.	neživ.	předmět

le vouloir	vůle	abstr.	neživ.	stav
	chtění	abstr.	neživ.	stav

Tabulka 6: Tabulka substantivizovaných infinitivů

Z grafu zřetelné a až na dvě výjimky, které tvoří substantivum *l'être* v jedné ze svých významových variací, jde o substantiva neživotná.

Procentuální rozdělení substantivizovaných infinitivů na abstrakta a konkréta je možno názorně zhlédnout na následujícím grafu:

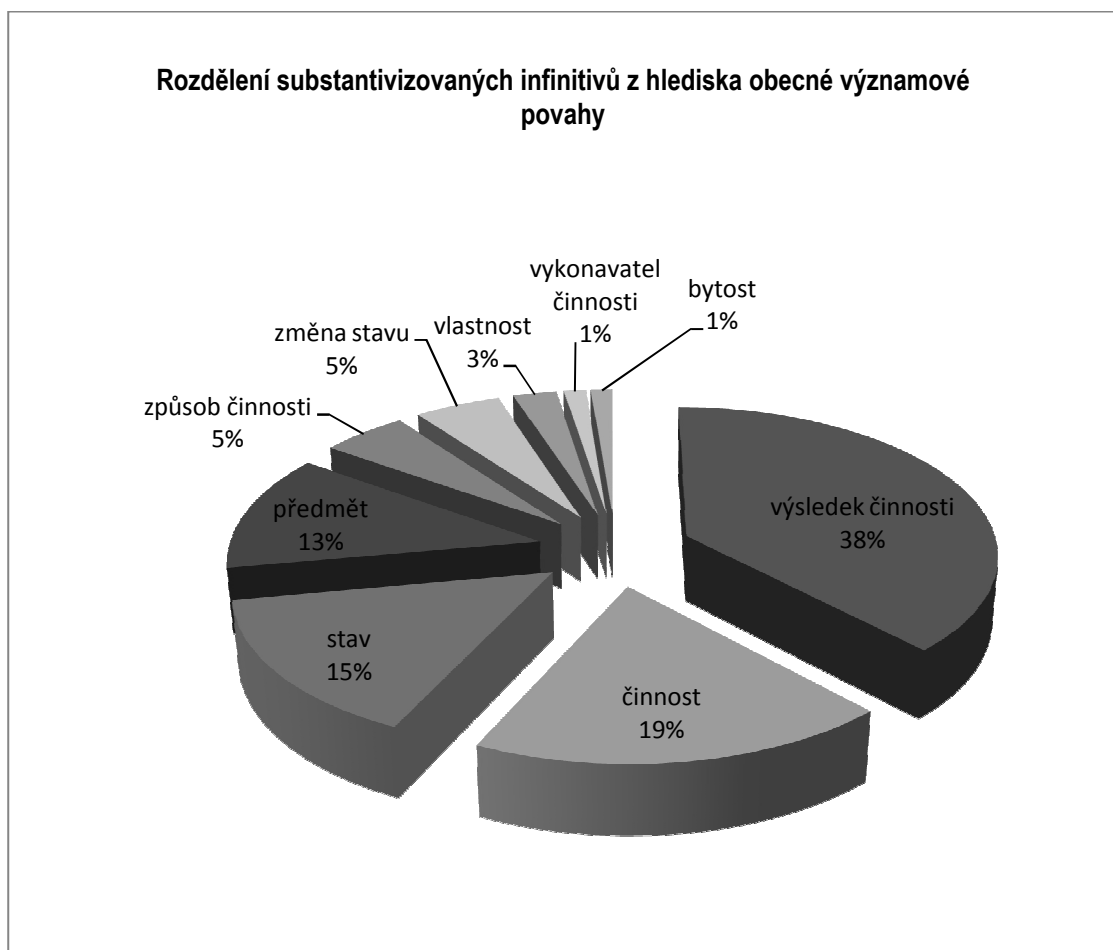

Graf 6: Poměr zastoupení abstraktních a konkrétních substantivizovaných infinitivů

Většinové zastoupení zde mají bezpochyby abstrakta s 67%. Tato skutečnost vyplývá ze samotné logiky substantivizačního procesu, kdy do kategorie substantiv přechází slovní druh, který ve své přirozenosti neodkazuje k uchopitelné entitě. U zbylých 33% sloves však došlo během konverze k tzv. *konkretizaci*, tj. k významovému posunu abstrakt ke konkrétům na základě *metonymie*.⁷² Konkréta se svou povahou blíží k prvotní sémiotické definici substantiv, která vymezuje podstatné jméno jako *slovní druh označující substance*, a svým způsobem by se na ně dalo pohlížet jako na lexikální jednotky, které jsou do kategorie substantiv usazeny pevněji.

⁷² Šabršula, 1983, str. 116

Následující graf potvrzuje hypotézu, že konverzí budou vznikat převážně substantiva indikující činnost nebo výsledek činnosti. Další relativně početnou skupinou z hlediska významu budou také substantiva odkazující ke stavům.

Graf 7: Rozdělení substantivizovaných infinitivů z hlediska obecné významové povahy

Ve výchozí tabulce není zaznamenáno rozlišení substantiv na obecná a vlastní, neboť se u všech jedná v zásadě o jména obecná, ačkoli v čistě hypotetické rovině by se mohlo objevit některé z těchto substantivizovaných infinitivů v roli propria (např. *Sourire* by mohlo představovat přezdívku usměvavého člověka).

Za zmínku stojí také substantivizované infinitivy s omezenou kolokabilitou. Jedná se o podstatná jména, která ve francouzštině přetrvávají pouze jako součást některého slovního spojení, nejčastěji příslovečného.⁷³ Příkladem by bylo právě *juger* ve spojení *au juger*, které je ve výkladovém slovníku *Le Petit Robert* uvedeno jako samostatné substantivum. Jiná

⁷³ Grevisse, 1994, str. 279

podstatná jména téhož typu však pod samostatným heslem nezaznamenány nejsou (např. *revoir* zachované ve spojení *au revoir*). Do této skupiny substantivizovaných infinitivů by bylo možné částečně řadit také substantivum *sortir*, u něž je jeden z významů uchován v příslovečném slovním spojení *au sortir de*.

6.2. Morfologické vlastnosti substantivizovaných infinitivů

6.2.1. Mluvnický rod substantivizovaných infinitivů

V kapitole o procesu konverze bylo řečeno, že rod substantivizované infinitivy budou bez výjimky predeterminovány mužským členem. Na tomto místě je třeba objasnit otázku motivovanosti rodu u podstatných jmen.

Jak již bylo zmíněno výše, u životných substantiv je rod motivován pohlavím označované entity. V případě, že se jedná o neologismy a odvozená slova neživotného charakteru, mohou inklinovat k maskulinu či k femininu pokud mají formální nebo sémantický důvod tíhnout k jednomu nebo ke druhému. *Grammaire du français classique et moderne* uvádí příklad převzatého slova *ombrelle*, u něž došlo od 18. století ke změně rodové povahy z původního mužského rodu na ženský, neboť koncový morfém *-elle* je ve francouzštině morfémem typickým pro feminina.⁷⁴

Pokud nové slovo nemá žádný specifický důvod převzít jeden či druhý rod, orientuje se zpravidla na rod mužský, který je v rodovém protikladu považován za bezpříznakový. Právě tento případ je typický pro slova vzniklá substantivizací ze všech potenciálních slovnědruhových kategorií, a to včetně sloves, infinitivní formu nevyjímaje. V tomto bodě je tedy možné hledat vysvětlení oné jednoznačné tendence zpodstatnělých infinitivů inklinovat k mužskému rodu.

6.2.2. Mluvnické číslo substantivizovaných infinitivů

Všechna lexikalizovaná počítatelná podstatná jména, včetně zpodstatnělých infinitivů, jsou charakterizována obměňovat číslo. Protože jsou ale deinfinitivní substantiva ve značné míře substantivy abstraktními, dá se v jejich případě předpokládat, že množná čísla obecně

⁷⁴ Wagner, 1962, str. 50

vytvářet nebudou. J. Šabršula v publikaci *Slovní druhy současné francouzštiny* řadí tento typ substantiv z hlediska gramatického čísla mezi slova *neměnná*⁷⁵ a *Le bon usage* dokonce přímo tvrdí, že některé *infinitivy* užívané ve funkci podstatného jména plurál nevytvářejí.⁷⁶

Při hodnocení potenciálů jednotlivých lexikalizovaných substantivizovaných infinitivů vytvářet plurál budeme hledat oporu v korpusu FRANTEXT, na jehož základě provedeme tzv. *kvantitativní analýzu*. Budeme postupovat metodou vyhledávání potenciálních tvarů množných čísel jednotlivých substantiv. Postupně tedy bude do FRANETXTu zadáván příkaz: „vyhledat veškerá slova ve tvaru *allers*“, „vyhledat veškerá slova ve tvaru *avoirs*“, atd. Vyhledávání bude realizováno v plném rozsahu textové databáze, tj. korpus nebude nijak vymezen.

Výsledky analýzy zaznamenává následující tabulka:

Sub. Inf. v potenciálním plurálu	Počet výskytů v korpusu FRANTEXT
êtres	10142
savoirs	3594
pouvoirs	3320
baisers	2920
rires	2589
sourires	1517
repentirs	889
dîners	862
vivres	758
dires	226
déjeuners	181
soupers	171
pensers	144
sortirs	127
couchers	103
levers	70

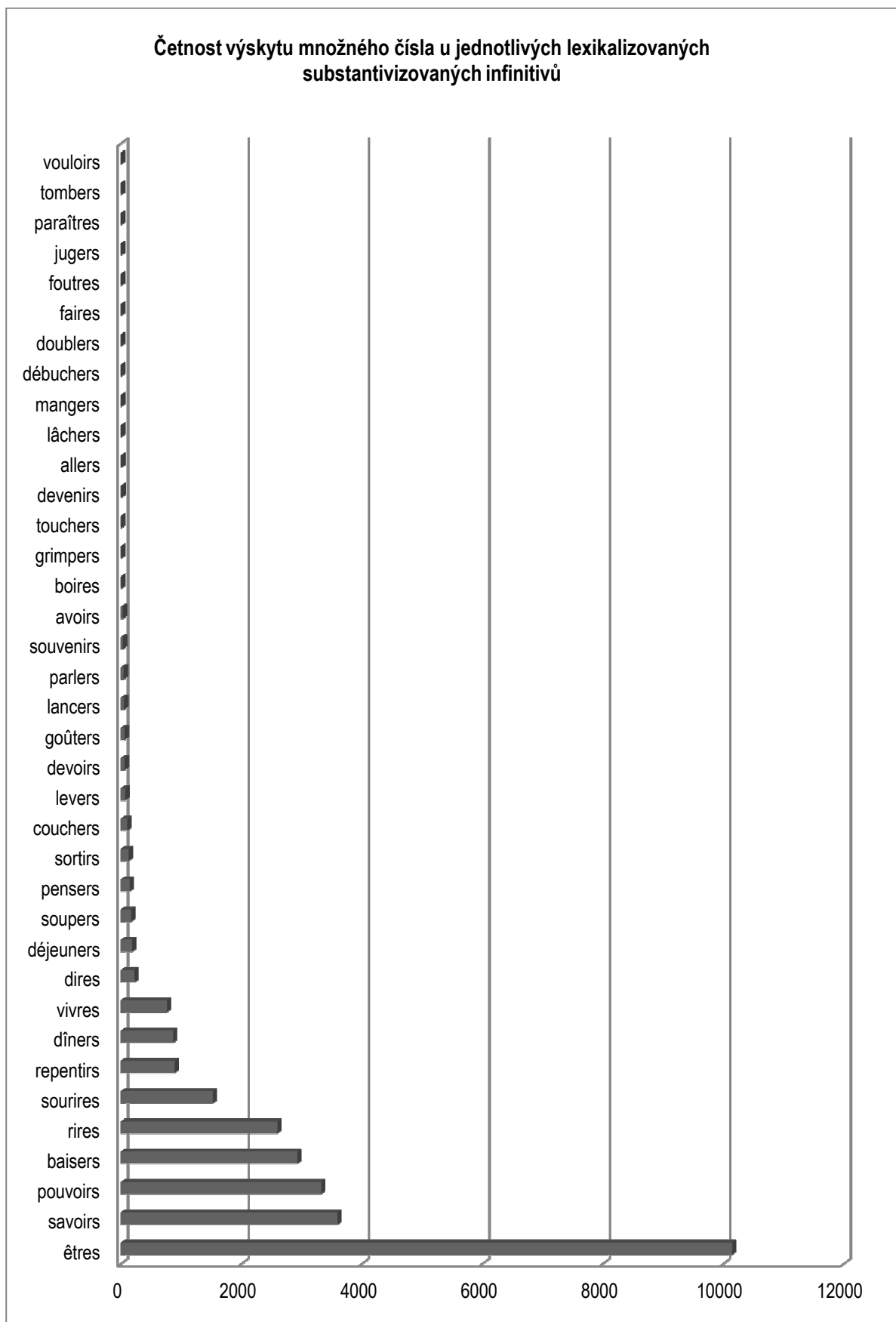
⁷⁵ Šabršula, 1975, str. 25

⁷⁶ Grevisse, 1994, str. 777

devoirs	60
goûters	60
lancers	51
parlers	47
souvenirs	35
avoirs	33
boires	8
grimpers	7
touchers	7
devenirs	6
allers	3
lâchers	2
mangers	1
débuchers	0
doublers	0
fares	0
foutres	0
jugers	0
paraîtres	0
tombers	0
vouloirs	0

Tabulka 7: Plurál substantivizovaných infinitivů

Z tabulky lze vyčíst, že rozdíly mezi četnostmi substantivizovaných infinitivů v množném čísle jsou enormní. Zatímco výskyt nejfrekventovanějšího výrazu *êtres* se pohybuje v řádu desítek tisíc, výskyt plurálů ostatních sloves se nachází na úrovni tisíců, stovek, desítek, jednotek a u osmi substantivizovaných infinitivů dokonce neexistuje žádný případ daného typu. Tato různorodost je ostatně znázorněná v sledujícím grafu:

Graf 8: Četnost výskytu množného čísla u jednotlivých lexikalizovaných substantivizovaných infinitivů

6.2.3. Substantivizovaný infinitiv jako součást složených podstatných jmen

Zvláštní kapitolou v oboru substantivizovaných infinitivů je fenomén vzájemného spojování do jednotných celků a utváření složenin. Některé gramatiky tato kompozita zařazují přímo do skupiny substantivizovaných infinitivů. Například J. Šabršula ve své *Vědecké mluvnici francouzštiny* z roku 1986 jmenuje vedle tradičních příkladů jednoduchých deinfinitivních substantiv také podstatná jména *laisser-aller*, *savoir-faire* či *savoir-vivre*⁷⁷. V chronologicky starší publikaci z roku 1983, *Základy francouzské lexikologie* však mezi substantiva odvozená z infinitivů tyto onomatologické jednotky neřadí a setkáváme se s nimi až v kapitole o složeninách. M. Grevisse v *Le bon usage* považuje tento typ komplexních jednotek za speciální podkategorii zpodstatnělého infinitivu, kdy je daný infinitiv „doprovázen předmětem“.⁷⁸ A. Gosse, pak ve své *Néologie française aujourd'hui* o slovech obdobného typu dokonce hovoří jako o „substantivizovaných syntagmatech“.⁷⁹

Na základě výše uvedených skutečností je možno usuzovat, že lingvistický pohled na daný problém není možno považovat za ucelený. Vzhledem k nejednotnému stanovisku gramatik nebudou kompozita tvořit výchozí materiál pro další zkoumání obecných vlastností substantivizovaných infinitivů. Protože je však naším záměrem pojednat o zpodstatnělém infinitivu v obecném pojetí, bude zajisté podnětné ve zkratce zmapovat také oblast těchto komplexních substantiv, který tvoří nedílnou součást problematiky.

V zásadě může být substantivizovaný infinitiv součástí několika typů kompozit. Na prvním místě je nutné zmínit případ, kdy tvoří komponent složených slov sestávajících se navíc z předložky, částice nebo příslovce:

Substantivní kompozita tvořená přeložkou, částicí nebo příslovcem, a slovesem	
kompozitum	význam
le non-recevoir	Existuje pouze ve spojení <i>fin de non-recevoir</i> , což znamená "návrh na nepřijetí žaloby".
le non-être	nebytí
le mieux-être	lepší stav
le mal-être	špatný stav
le bien-dire	rétorická schopnost
le bien-être	dobrý stav, pohoda
le demi-sourire	poloúsměv

⁷⁷ Šabršula, 1986, str. 297

⁷⁸ Grevisse, 1993, str. 279

⁷⁹ Gosse, 1975, str. 24

le contre- pouvoir	opoziční síla
le pis- aller	Existuje ve spojení <i>au pis aller</i> , což znamená "v nejhorším případě".

Tabulka 8: Substantivní kompozita tvořená předložkou, částicí nebo příslovcem, a slovesem

J. Šabršula řadí mezi tento typ kompozit také složená substantiva *une affaire* a *l'avenir*. Obě podstatná jména vyvolávají řadu otázek.

Pokud bychom se totiž rozhodli pohlížet na kompozita jako na vlastní substantivizované infinitivy, tvořilo by slovo *une affaire* jedinou výjimku z hlediska jmenného rodu. V každém případě se však jedná o slovo vzniklé procesem kompozice a je nepopíratelné, že vlastním substantivizačním procesem prošla pouze jedna z jeho částí.

Etymologie substantiva *l'avenir* naopak nepůsobí zcela jednoznačným dojmem. V zásadě se nabízejí dvě hypotézy na adresu jeho původu: první z nich vychází z předpokladu, že jde o substantivizovaný starofrancouzský infinitiv *l'advenir*. Teprve druhá hypotéza vychází ze zmíněné teorie, že jde o předložkové kompozitum sestávající se z onomatologických jednotek *à* + *venir*.⁸⁰ Nutno poznamenat, že podle výkladového slovníku *Le petit Robert* je slovo *l'avenir* homonymem se dvěma odlišnými etymologickými původy. Pokud je tedy tradičně užíván jako výraz označující „budoucnost“, je mu přisuzován vznik konverzí ze substantiva. Za předpokladu, že designuje typ vyzývací listiny⁸¹, potom naopak mluvíme o předložkovém kompozitu.

Druhým případem jsou kompozita sestávající se vždy z verba a jeho předmětu. Teoreticky by se níže zmíněný případ dal dále rozčlenit podle tvaru řídicího slovesa, kterým je nejčastěji právě infinitiv (*laisser-aller*, *faire-valoir*, *savoir-faire*, *laisser-faire*, *savoir-faire* a *faire-valoir*), participium (*ouï-dire*), imperativ (*garde-manger*) nebo 3. osoba indikativu přítomného času (*garde-manger*).

⁸⁰ Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales. *Centre National de Ressources Text* [online]. 2012 [cit. 2013-05-17]. Dostupné z: <http://www.cnrtl.fr/definition/avenir>

⁸¹ Jedná se o zastaralý právní termín.

Substantivní kompozita tvořená slovesem a jeho předmětem	
kompozitum	význam
garde-manger	schránka na potraviny
laisser-aller	nenucenost, nedbalost
laissez-passer	propustka
faire-valoir	obhospodařování
savoir-vivre	společenské způsoby
laisser-faire	nezasahování
savoir-faire	pracovní zkušenost, praxe, dovednost
faire-part	tištěné oznámení (o rodinné záležitosti)
ouï-dire	lidské řeči, drby

Tabulka 9: Substantivní kompozita tvořená slovesem a jeho předmětem

Dalším typem je tzv. *kompozitum apoziční*⁸², které se v našem případě sestává z deinfinitivního substantiva a přístavku:

Apoziční kompozita	
kompozitum	význam
jean-foutre	žebrák, darebák, chamtivec

Tabulka 10: Apoziční kompozita

Poslední kategorií kompozit nazývá J. Šabršula *spřežkovým substantivem složeným ze substantiva a adjektiva*⁸³, přičemž adjektivum zde plní funkci předmětu přímého.

Spřežková substantiva složená ze substantiva a adjektiva	
kompozitum	význam
blanc-manger	želé z mléka, mandlí a cukru, želé z bílého masa
franc-parler	přímá, otevřená řeč, upřímnost

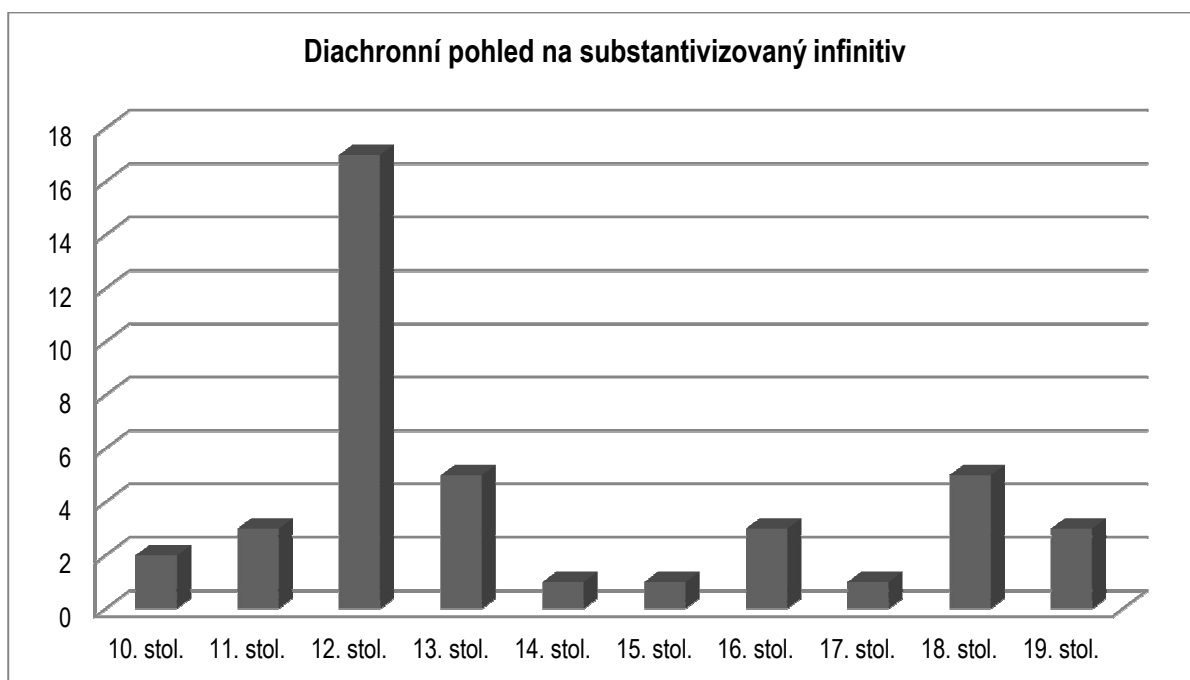
Tabulka 11: Spřežková substantiva tvořená substantivem a adjektivem

⁸² Šabršula, 1983, str. 128

⁸³ tamtéž, str. 124

přísluvečného určení a za určitých podmínek může zastávat i funkci oslovení. Sám bývá ve větě dále rozvíjen přívlastkem shodným či neshodným, výjimečně též apozičně.

6.4. Diachronní pohled na substantivizované infinitivy

Graf 9: Diachronní pohled na substantivizovaný infinitiv

Na grafu je jasně zřetelné, že největší rozmach ve vzniku substantivizovaných infinitivů, která dodnes tvoří francouzské lexikum, byl zaznamenán ve 12. stol. Na rozdíl od výchozích sloves vznikala substantiva v poměrně dlouhé časové periodě, která sahá od desátého století až po století devatenácté.⁸⁵

Na tomto místě by bylo příhodné zmínit se o substantivizovaných infinitivech, jejichž výchozí slovesa v průběhu jazykového vývoje ve francouzštině zanikla a která jsme doposud mezi zkoumaný materiál nezařazovali. V následující tabulce je možno vidět, že jde opět vesměs o abstraktní výrazy a až na jednu výjimku, kterou tvoří *l'avenir* ve smyslu „budoucí pokolení“, jsou tyto výrazy neživotnými substantivy:

⁸⁵ Informace o konkrétních datech vzniku jednotlivých substantivizovaných infinitivů je možno dohledat v příloze.

Sub. Inf.	Význam	První výskyt	Sémantické rozdělení		
le manoir	panské sídlo	12. stol.	konkrétní	obecné	neživotné
le loisir	volný čas	počátek 12. stol.	abstraktní	obecné	neživotné
	zábava		abstraktní	obecné	neživotné
le plaidoyer	obahjoba (zastaralý právnícký termín)	1360	abstraktní	obecné	neživotné
	obrana myšlenky ve věci vážné veřejné aféry	16. stol.	abstraktní	obecné	neživotné
l'avenir	budoucnost	1491	abstraktní	obecné	neživotné
	budoucí pokolení		konkrétní	obecné	životné
le plaisir	radost, potěšení	1080	abstraktní	obecné	neživotné
	vůle, libost (zast.)		abstraktní	obecné	neživotné

Tabulka 12: Substantivizované infinitivy, jejichž výchozí sloveso zaniklo

7. Výzkum okazionalizmů

V této části, která je jedním z těžišť práce, proběhne vlastní výzkum marginálně užívaných zpodstatněných infinitivů na základě francouzského korpusu FRANTEXT. Kromě substantivizovaných infinitivů uvedených ve francouzském výkladovém slovníku *Le Petit Robert* totiž existují také substantiva téhož etymologického původu, která dosud lexikalizaci nepodlehla. Ve většině případů jde o výrazy užívané ve výrazně omezené míře.

Výzkumem těchto případů se již jazykovědci zabývali. Například M. Grevisse ve francouzské gramatice *Le bon usage* uvádí některé případy marginálně užívaných substantivizovaných infinitivů. Jsou jimi například:

***Le passer** sur les flots, **le dormir** sur la mousse.*⁸⁶

***Ce flairer** qui fait ressentir aux cœurs encore neunes et généraux la portée de ces actions indifférents aux yeux de la masse.*⁸⁷

*Il y a une joie dans **le vieillir**.*⁸⁸

*Un processus qui n'est rien de moins que le rythme même de **son sentir**.*⁸⁹

***Le gémir** des innocents.*⁹⁰

*Ils maigrissaient à force de fièvre soutenue par **le manger** peu, **le vomir** beaucoup, l'énormément de vin, et **le travailler** quand même.*⁹¹

7.1. Zkoumaný materiál

Jak již bylo zmíněno výše, zkoumání bude realizováno na základě francouzského korpusu FRANTEXT. Rešerše budou realizovány v databázi všech typů textu, které korpus nabízí, tj. nebude žánrově vymezen. V nejvyšší míře bude zahrnovat romány, eseje a pojednání, v menším zastoupení také paměti, korespondenci, dramata, poezii, cestopisy, pamflety a rétorické texty. Nutno zmínit, že do korpusu FRANTEXT nejsou zahrnuty texty

⁸⁶ Grevisse, 1994, str. 279, citace z Chat. *Mém.*, I, VII, 8

⁸⁷ tamtéž, citace z: Balzac, *Lys dans la vallée*, p. 263

⁸⁸ tamtéž, citace z: Bernanos, *Sous le soleil du Satan*, II, 14

⁸⁹ tamtéž, citace z: Ch. du Bos, *Grandeur et misère de B. Constant*, p. 286

⁹⁰ tamtéž, citace z: Giono, *Un des Baumugnes*, X

⁹¹ tamtéž, str. 280, citace z: Céline, *Voyage au but de la nuit*, F°, p. 422)

publicistické.⁹² Z časového hlediska se omezíme na časové období od roku 1830 po současnost.⁹³

7.2. Metoda výzkumu

Cílem výzkumu bude vyhledat co možná největší počet marginálně užívaných, nelexikalizovaných substantivizovaných infinitivů v databázi textů korpusu FRANTEXT. V praxi se práce zaměří na prověření předem stanoveného spektra syntaktických kontextů potenciálních okazionalizmů v singuláru, v nichž se hledaný okazionalismus může s určitou pravděpodobností nacházet, přičemž výběr prověřovaných syntaktických kontextů bude uzpůsoben možnostem FRANTEXTU. Paralelně s výzkumem potenciálních okazionalizmů v singuláru bude probíhat také doplňkové zkoumání jejich tendence vytvářet plurál.

V zásadě bude postup realizován ve třech fázích. V první řadě budou prověřovány potenciální substantivizované infinitivy v syntaktické rovině předcházené determinantem. Ve druhé fázi bude zkoumání zaměřeno na potencionální substantivizované infinitivy, které jsou v syntaktické rovině předcházeny determinantem a adjektivem, přičemž adjektivum se nachází bezprostředně mezi determinantem a substantivem. Nakonec se zaměříme na komplexní vyhledávání potenciálních substantivizovaných infinitivů v plurálu.

Domnívám se, že výše demonstrováný postup v rámci možností zaručuje souhrnné zachycení okazionalizmů v plurálu. V případě okazionalizmů v singuláru však nebere v úvahu několik syntaktických situací: První z nich by nastala, kdyby se potencionální zpodstatnělý infinitiv nacházel v syntaktickém prostředí, které by mu dovolovalo vystupovat za neúčasti determinantu. Dalším zkoumáním nepodchyceným případem by byla situace, v níž by mezi determinantem a substantivem figuroval větší počet větných členů, než pouze adjektivum (např. adverbium a adjektivum).

⁹² Nádvorníková, *Korpus FRANTEXT – základní informace a návod k použití*

⁹³ FRANTEXT doposud nezahrnuje texty mladší roku 1997.

7.3. 1. fáze výzkumu: determinant + infinitivní forma

Postup realizovaný v počáteční fázi výzkumu vychází z předpokladu, že substantivum je v syntaktické rovině předcházeno determinantem. Naší intencí tedy bude vytvořit souhrn veškerých infinitivních forem předcházených determinantem. Ty by měly být ve FRANTEXTu bez problému vyhledány, a to i v situacích, kdy již nebudou spadat do slovně-druhově kategorie sloves. Zároveň budeme počítat s dosavadní nezařazeností okazionalizmů do kategorie substantiv, korpus by je tedy měl vyhledat bez ohledu na jejich případnou substantivní funkci.

Odpovídající vzorec pro vyhledávání ve FRANTEXTu a výsledky prvního hledání jsou ke zhlédnutí v následující tabulce:

1. fáze výzkumu	
Vzorec:	&e(g=D) &e(g=Inf)
Příkaz:	Vyhledat veškeré infinitivní formy sloves předcházené determinanty.
Celkový počet nalezených výrazů:	12 826
Celkový počet okazionalizmů odpovídajících našemu zkoumání:	142
Počet navzájem různých okazionalizmů odpovídajících našemu zkoumání:	21
Počet extrahovaných výrazů neodpovídajících našemu zkoumání:	12 684

Tabulka 13: 1. fáze výzkumu

Konkrétními výsledky byly následující zpodstatnělé infinitivy: *l'agir, l'apercevoir, l'apparaître, le baisser*⁹⁴, *le changer, l'exister, le flairer, le jouir, le marcher, le mourir, le pâlir, le perdre, le pouvoir, le raire, le ressouvenir, le revenir, le revoir, le souffrir, le vendre, le vieillir a le voir*.

⁹⁴ Substantivizovaný infinitiv *le baisser* se objevoval ve velké většině ve spojení *le baisser du rideau*.

Extrahované výrazy, které naopak zkoumání neodpovídaly, byly povětšinou vlastní infinitivy předcházenými předmětem přímým, neboť program korpusu FRANTEXT zřejmě nerozlišuje homonymní povahu výrazů *leur*, *les*, *la*, *le*, které mohou plnit syntaktickou funkci nejen determinantů, ale také právě předmětů přímých. Z toho vyplývá, že korpus FRANTEXT je v některých ohledech špatně lemmatizován. V menší míře byly také vygenerovány lexikalizované zpodstatnělé infinitivy (*le souvenir*, *le pouvoir*, *le sourire*, atd.). Nutno poznamenat, že tyto výrazy nebyly vyhledány v plném počtu, což mohlo být následkem skutečnosti, že v některých případech byly lexikalizované zpodstatnělé infinitivy automaticky zařazeny do kategorie podstatných jmen, následkem čehož nedošlo základě výše uvedeného příkazu k jejich identifikaci.

Ve druhém kroku této fáze, jak již bylo ostatně zmíněno v úvodu kapitoly, bude rovněž proveden doplňkový výzkum výskytu jednotlivých nalezených okazionalizmů v plurálu. Metoda zkoumání bude probíhat postupným zadáváním příkazu: vyhledat veškeré výskyty konkrétně definovaného slova, kterým bude vždy daný okazionalizmus v jeho potencionálním množném čísle. Konkrétní příkaz bude tedy znít kupříkladu: „vyhledat veškeré výskyty slova *revoirs*“. V tomto bodě vychází postup z předpokladu, že je bezpředmětné uvažovat slovesný tvar, který by se skládal z infinitivní formy a k ní připojené koncové morfematické jednotky *–s*. Morfém *–s* bude tedy v každém případě morfémem designujícím plurál vyhledaného zpodstatnělého infinitivu.

Extrahované okazionalizmy

Sub. inf.	Počet výskytů v singuláru	Počet výskytů v plurálu	celkový výskyt
Le ressouvenir	53	6	59
Le revoir	26	1	27
L'agir	13	0	13
Le baisser	9	1	10
Le marcher	10	0	10
Le voir	8	0	8
L'apparaître	5	0	5
L'exister	2	3	5
Le mourir	4	0	4
L'apercevoir	1	0	1
Le revenir	1	0	1
Le changer	1	0	1

Le jouir	1	0	1
Le pâtir	1	0	1
Le perdre	1	0	1
Le pourvoir	1	0	1
Le souffrir	1	0	1
Le vendre	1	0	1
Le venir	1	0	1
Le raire	1	0	1
Le flairer	1	0	1

Tabulka 14: Extrahované okazionalizmy, 1. f ze

7.4. 2. f ze v zkumu: determinant + adjektivum + infinitivní forma

V druhé f zi bude prozkoum n p pad, v n m  by byl p padn  substantivizovan  infinitiv v syntaktické rovin  bezprostředn  p edch zen adjektivem. P i vyhled v n i bude postupov no na základě t ch  principů jako v p edchoz i fázi výzkumu.

2. fáze vyhled�v�n�i	
Vzorec p�ikazu:	&e(g=D) &e(g=A) &e(g=Inf)
P�ikaz:	Vyhledat ve�ker� infinitivní formy p�edch�zen� determinantem, přičemž mezi determinantem a infinitivní konstrukc�i figuruje navíc p��v� jedno adjektivum.
Celkov� počet nalezených výrazů:	639
Celkov� počet okazionalizmů odpovídajících našemu zkoum�n�i:	4
Počet nav��jem různých okazionalizmů odpovídajících našemu zkoum�n�i:	4
Počet extrahovaných výrazů neodpovídajících našemu zkoum�n�i:	635

Tabulka 15: 2. fáze vyhled v n i

Výsledkem druhé fáze výzkumu byly substantivizované infinitivy *le vieller*, *l'exister*, *l'apparaître* a *le regarder*, přičemž s výrazy *l'apparaître* a *l'exister* jsme se již setkali při předchozím zkoumání, kdy se tato slova nacházela v odlišném syntaktickém prostředí.

Na základě uvedeného příkazu byly vyhledány, obdobně jako v první fázi, lexikalizované výrazy, které nejsou jádrem výzkumu okazionalizmů. Dalším redundantním případem bylo chybné vygenerování adjektivizovaného substantiva namísto adjektiva, následkem čehož pak infinitivní forma neplnila substantivní funkci. V několika případech byla dokonce vyhledána substantiva, která byla sice svou formou shodná s existujícím infinitivem, přesto o substantivizované infinitivy nejednalo (např. *rocher*, *clocher*...).

Pro vysvětlení: moderní francouzština zahrnuje skupinu podstatných jmen, které by mohly na první pohled budit falešný dojem, že jde o substantivizované infinitivy. Jsou jimi například substantiva: *le boucher*, *le boulanger*, *le clocher*, *l'écailler*, *le reporter* a další. V těchto a jiných podobných případech však nejde o slova vzniklá konverzí z infinitivů (ačkoli stejně znějící infinitivní tvary s totožným kořenem slova v uvedených případech skutečně existují), nýbrž o substantiva odvozená pomocí přípony *-er*, která o svých nositelích zpravidla vypovídá, že jde o:

- a) zaměstnání, např. *le boulanger* (= pekař) nebo *le boucher* (= řezník)
- b) místo, např. *le clocher* (= zvonice)⁹⁵

Z výše uvedených faktů se tedy dá usuzovat, že vznik substantiv spadajících do této skupiny je založen na zcela odlišném principu lexikálního odvozování.

Také v rámci této fáze bude v našem zájmu prozkoumat, zda se některý z nalezených okazionalizmů nevyskytuje v množném čísle. Postup bude totožný jako při předchozím vyhledávání plurálů, tj. necháme jednotlivě vyhledat veškerá slova shodná s tvary *veillers*, *apparaîtres*, *regarders* a *existers*. V tuto chvíli nemusí být brán zřetel na to, aby se před danými slovy v textu nacházel determinant či adjektivum, neboť FRANTEXT by měl tyto potenciální plurály opět vyhledat v plném počtu bez ohledu na jejich syntaktické okolí.

⁹⁵ Hendrich, Tláskal, Radina, 1992, str. 110

Extrahované okazionalizmy

Sub. Inf.	Počet výskytů v singuláru	Počet výskytů v plurálu	celkový výskyt
Le vieller	1	0	1
L'exister	1	3	4
L'apparaître	1	0	1
Le regarder	1	0	1

Tabulka 16: Extrahované okazionalizmy

7.5. 3. fáze výzkumu: komplexní prošetření množného čísla

Poslední fáze zkoumání bude zaměřena na vyhledávání potencionálních okazionalizmů, které by eventuelně vyskytly pouze v plurálu.

Základním předpokladem pro nastávající zkoumání je skutečnost, že hledané tvary zpodstatnělých infinitivů v množném čísle budou zakončeny na grafémy *ers*, *irs* nebo *res*. Na základě těchto tří konkrétních případů bude také samotný výzkum probíhat ve třech dílčích krocích, přičemž pro každý z těchto tří kroků bude zvlášť definován korpus, v němž se budeme posléze pohybovat. Ve výsledku to znamená, že bude pro každý jednotlivý případ vytvořen samostatný seznam slov zakončených na jednu ze zmíněných grafémů. V jednotlivých vytvořených korpusech pak budeme vyhledávat na základě negace. Na tomto místě vycházíme z hypotézy, že hledaný okazionalizmus by neměl být řazen mezi substantiva (doposud nebyl lexikalizován), ale ani do jiné slovně-druhové kategorie. Tato skutečnost se stává základem pro eliminaci generovaných výrazů, neboť je možné z vyhledávání vyloučit většinu slovních druhů, které by za jiných okolností tvořily vysoké procento nadbytečných nalezených slov. Předně budou z vyhledávání vyloučena podstatná jména, sekundárně pak také přídavná jména, zájmena, slovesa (mimo infinitivy a participia), příslovce, předložky, determinanty a pro úplnost také vlastní jména.

7.5.1. Prověření potenciálních substantiv v plurálu zakončených na –ers

3. fáze vyhledávání, 1. krok	
Vzorec:	$\&e(g!=S\ g!=A\ g!=P\ g!=V\ g!=Adv\ g!=Pp\ g!=D\ g=Np\ c=\&lrs)$
Příkaz:	Vyhledat veškeré výrazy zakončené na hláskovou skupinu -ers , které nespádají do kategorie substantiv, adjektiv, pronomin, verb (mimo infinitiv a participium), adverbií, prepozicí, determinantů a které rovněž nejsou vlastními jmény.
Počet nalezených výrazů:	912
Celkový počet okazionalizmů odpovídajících našemu zkoumání:	4
Počet navzájem různých okazionalizmů odpovídajících našemu zkoumání:	2
Počet extrahovaných výrazů neodpovídajících našemu zkoumání:	908

Tabulka 17: 3. fáze, 1. krok

Sub. Inf.	Počet výskytů v singuláru	Počet výskytů v plurálu	celkový výskyt
Le promener	0	1	1
Le ramper	0	3	3

Tabulka 18: Výsledky výzkumu potenciálních okazionalizmů zakončených na –er vyskytujících se pouze v plurálu

Výrazy neodpovídající našemu zkoumání tvořila v tomto případě substantiva, která doposud FRANTEXT nezařadil do kategorie substantiv, zřejmě pro jejich specifický ráz (např. *mangotiers*), ve velké míře byly rovněž vygenerovány anglické výrazy (*sisters*, *papers*, *athers*...), dále to byly také chybně zaznamenané výrazy, které nebyly zařazeny do správné kategorie pro nesprávnou ortografii. V některých případech byly také vyhledány plurály okazionalizmů, jejichž plurální formy byly analyzovány v dřívějším zkoumání, a tudíž již nebyly zaznamenávány (*baissers*, *exists*...).

7.5.2. Prověření potenciálních substantiv v plurálu zakončených na –irs

3. fáze vyhledávání, 2. krok	
Vzorec:	&e(g!=S g!=A g!=P g!=V g!=Adv g!=Pp g!=D g=Np c=&lirs)
Příkaz:	Vyhledat veškeré výrazy zakončené na hláskovou skupinu -irs , které nespádají do kategorie substantiv, adjektiv, pronomin, verb (mimo infinitiv a participium), adverbí, prepozicí, determinantů a které rovněž nejsou vlastními jmény.
Počet nalezených výrazů:	77
Celkový počet okazionalizmů odpovídajících našemu zkoumání:	1
Počet navzájem různých okazionalizmů odpovídajících našemu zkoumání:	1
Počet extrahovaných výrazů neodpovídajících našemu zkoumání:	76

Tabulka 19: 3. fáze, 2. krok

V tomto kroku byl zaznamenán pouze jeden nový okazionalismus. Mezi zbylými 76-ti nalezenými výrazy se dále vyskytovaly plurály substantivizovaných infinitivů, které již byly podchyceny v předchozím zkoumání (*ressouvenirs*, *revoirs*), ortograficky nesprávně zaznamenaná slova a anglické výrazy (*hairs*, *easychairs*...).

Sub. Inf.	Počet výskytů v singuláru	Počet výskytů v plurálu	celkový výskyt
Le sévir	0	1	1

Tabulka 20: Výsledky výzkumu potenciálních okazionalizmů zakončených na –irs vyskytujících se pouze v plurálu

7.5.3. Prověření potenciálních substantiv v plurálu zakončených na –res

3. fáze vyhledávání, 3. krok	
Vzorec:	$\&e(g!=S\ g!=A\ g!=P\ g!=V\ g!=Adv\ g!=Pp\ g!=D\ g=Np\ c=\&lres)$
Příkaz:	Vyhledat veškeré výrazy zakončené na hláskovou skupinu - res , které nespádají do kategorie substantiv, adjektiv, pronomin, verb (mimo infinitiv a participium), adverbíí, prepozicí, determinantů a které rovněž nejsou vlastními jmény.
Počet nalezených výrazů:	2555
Celkový počet okazionalizmů odpovídajících našemu zkoumání:	0
Počet navzájem různých okazionalizmů odpovídajících našemu zkoumání:	0
Počet výrazů neodpovídajících našemu zkoumání:	2 555

Tabulka 21: 3. fáze, 3. krok

Přestože v tomto případě FRANTEXT vygeneroval největší kvantum výrazů v rámci posledních tří zkoumání, substantivizovaný infinitiv se mezi nimi nevyskytl. Místo něj byly nalezeny četné latinismy (*res*, *sorores*, *eruditores*...), ve vysoké míře se objevily odborné termíny (*clinochlores*, *spermatozoaires*, *oxychlorures*, *hétéropolaires*), častým výsledkem bylo též slovo *autres*, přestože mělo být ve všech svých podobách z vyhledávání vyloučeno. Další vygenerovanou kategorií byly také v tomto případě výrazy s nesprávným ortografickým přepisem (např. *misssionnaires* s redundantním nakumulováním grafému *s* uprostřed slova).

7.6. Celkové výsledky výzkumu

Celkový výsledek výzkumu	
Celkový počet výrazů vygenerovaných ve všech fázích zkoumání:	17 009
Celkový počet okazionalizmů odpovídajících našemu zkoumání:	162
Celkový počet navzájem různých okazionalizmů odpovídajících našemu zkoumání:	26

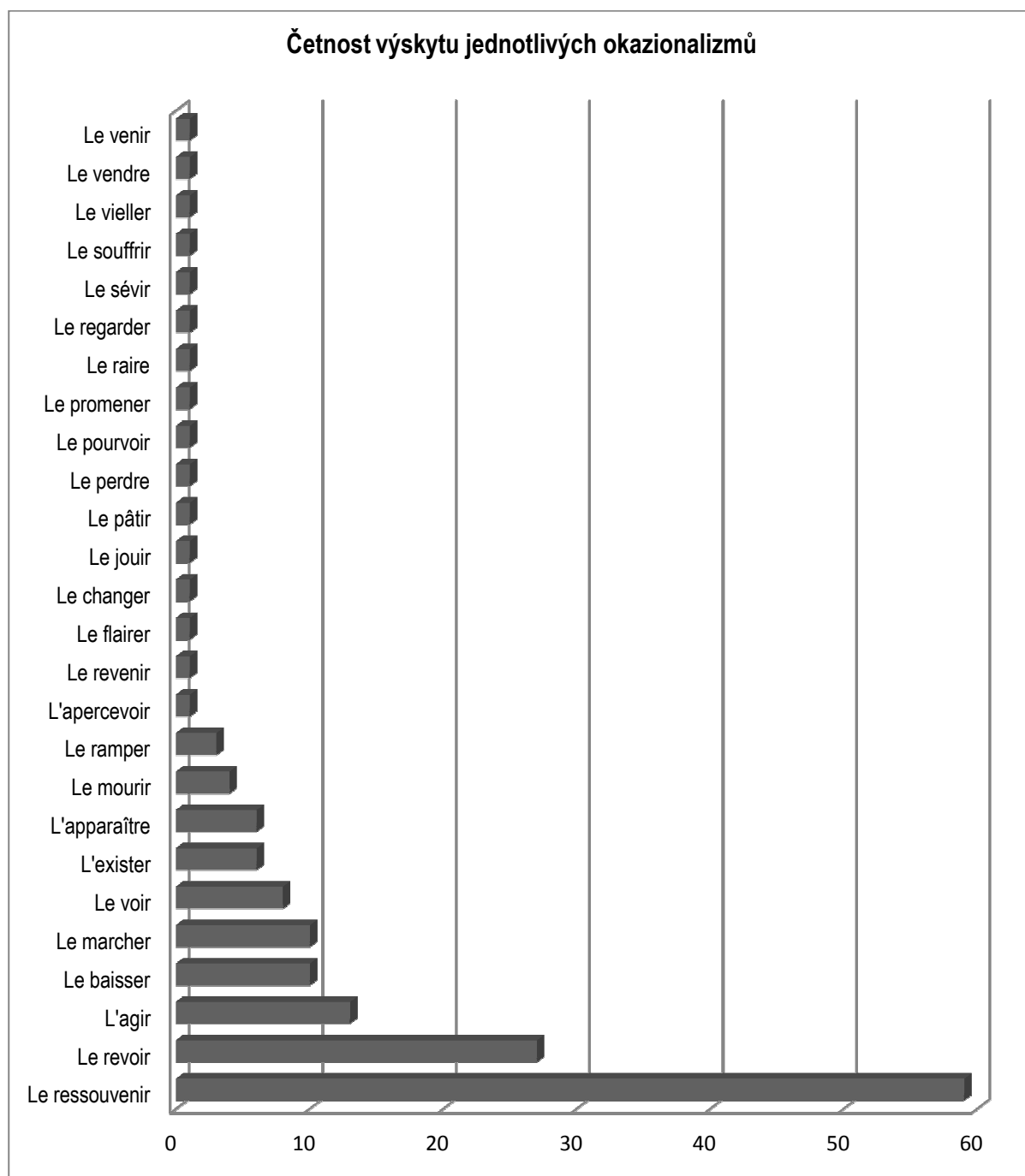
Tabulka 22: Celkové výsledky výzkumu okazionalizmů

Sub. inf.	Počet výskytů v singuláru	Počet výskytů v plurálu	celkový výskyt
Le ressouvenir	53	6	59
Le revoir	26	1	27
L'agir	13	0	13
Le baisser	9	1	10
Le marcher	10	0	10
Le voir	8	0	8
L'exister	3	3	6
L'apparaître	6	0	6
Le mourir	4	0	4
Le ramper	0	3	3
L'apercevoir	1	0	1
Le revenir	1	0	1
Le flairer	1	0	1
Le changer	1	0	1
Le jouir	1	0	1
Le pâtir	1	0	1
Le perdre	1	0	1
Le pourvoir	1	0	1
Le promener	0	1	1
Le raire	1	0	1
Le regarder	1	0	1
Le sévir	0	1	1
Le souffrir	1	0	1
Le vieillir	1	0	1

Le vendre	1	0	1
Le venir	1	0	1

Tabulka 23: Okazionalizmy extrahované z korpusu FRANTEXT

Celkově bylo tedy nalezeno 26 okazionalizmů v různých počtech, které lze vyčíst z následujícího grafu.

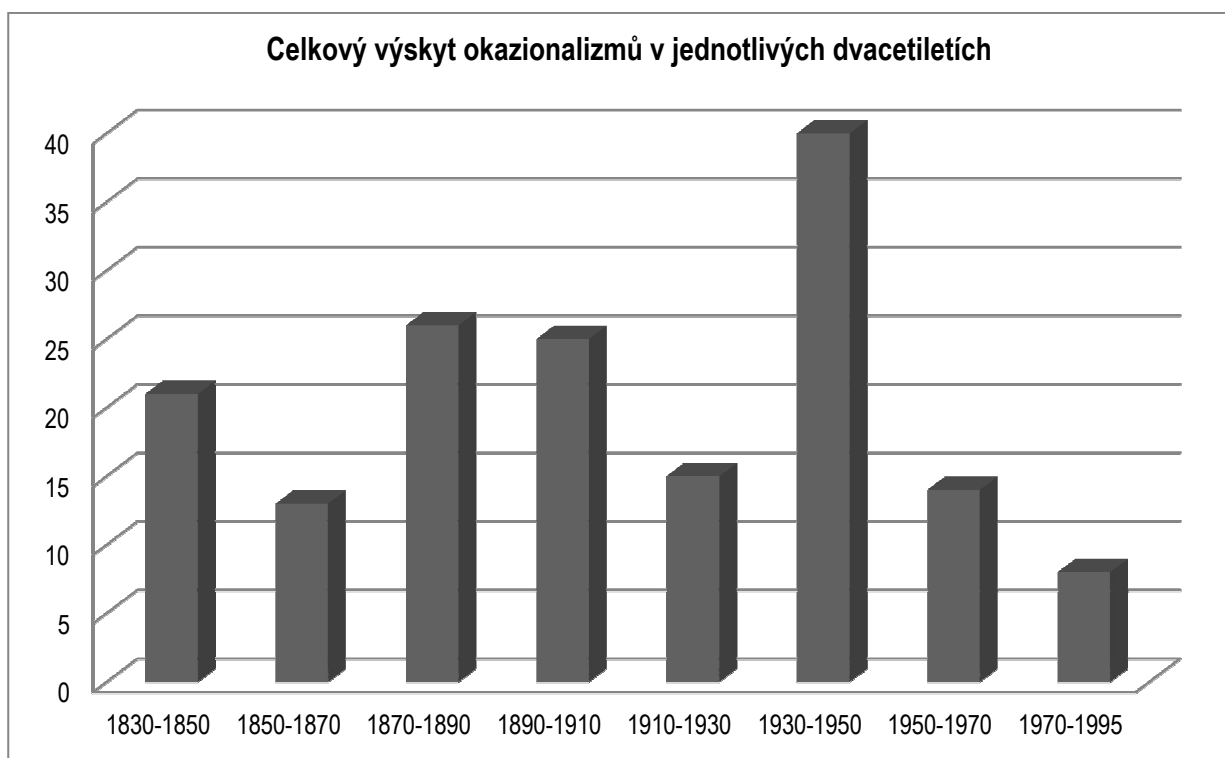

Graf 10: Četnost výskytu jednotlivých okazionalizmů

Jistou zvláštností, která podněcuje k zamyšlení, je poměrně častý výskyt substantiva *le souvenir*. Určité vysvětlení je možno hledat ve slovníku Francouzské akademie z roku 1835, v němž je tento zpodstatnělý infinitiv, na rozdíl od ostatních nalezených okazionalizmů, uveden.⁹⁶ To znamená, že na počátku 19. stol. se pravděpodobně jednalo o relativně běžně užívané lexikalizované substantivum, které v průběhu následního století postupně zanikalo, a v současné době již za lexikalizované považováno není.

Druhým nejužívanějším substantivizovaným infinitivem je výraz *le revoir*, který se v textech objevuje v celkovém počtu 27⁹⁷ a vysoký výskyt má rovněž okazionalismus *l'agir* se 13-ti výskyty. Celých 16 okazionalizmů se naopak v databázi FRANTEXTU vyskytlo pouze jednou.

7.6.1. Diachronní pohled na extrahované okazionalizmy

Graf 11: Celkový výskyt okazionalizmů v jednotlivých dvacetiletích

⁹⁶ Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales. *Centre National de Ressources Text* [online]. 2012 [cit. 2013-05-17].

⁹⁷ Substantivum *revoir* je slovem s omezenou kolokací a v současné francouzštině se vyskytuje pouze ve spojení *au revoir*. Nutno říci, že výkladový slovník *Le Petit Robert* jej uvádí pouze pod slovesným heslem, s to pouze v souvislosti s tímto spojením. Jak lze vidět v příloze, těchto 27 nalezených okazionalizmů však není součástí slovního spojení *au revoir* a není tedy důvod jej z extrahovaného lexika vylučovat.

Z výchozího grafu je zřejmé, že užívání okazionalizmů z kategorie substantivizovaného infinitivu zaznamenalo z hlediska frekvence rozkvět hned dvakrát. Prvním z nich bylo čtyřicetileté období od roku 1870 do roku 1910. Z literárně-historického hlediska se nabízí hypotéza, že k tomuto prvnímu boomu vedlo obecné směřování ke konci století, tedy doba, kdy se po Evropě šířila velká novátorská vlna s ohniskem právě ve Francii. Druhým vysoce frekventovaným místem v diachronním přehledu užívání marginálních zpodstatněných infinitivů je dvacetileté období kolem 2. světové války, tj. období v letech 1930-1950. Také tato perioda představuje pro literární svět pátrání po nových směrech, nových pohledech a významech.

Uvedená hypotéza je však pouze spekulativního rázu, neboť počet reprezentativních vzorků, s nimiž pracujeme, je relativně nízký (162) na to, abychom na jeho základě mohli vyvozovat obecné závěry. Roli bude zde hrát například skutečnost, že v textech Andrého Gida se objevuje v počtu 14 substantivum *le revoir*. Toto slovo tedy tvoří 8,6% celkového počtu extrahovaných okazionalizmů, přestože se jedná pouze o jednu lexikální jednotku užitou opakovaně týž autorem. Podobným případem by zde bylo substantivum *le ressouvenir* užitě v počtu 11 bratry Goncourtovými.

Druhá polovina 20. století pak zaznamenává z hlediska novátorství na poli substantivizovaného infinitivu značnou regresivní tendenci. Vůbec nejnižší zastoupení okazionalizmů od roku 1830 je postřehnutelné v období od roku 1970 do roku 1995, v němž se okazionalizmy vyskytly v celkovém počtu 8.⁹⁸

7.6.2. Otázka gramatického čísla

Z uvedené tabulky vyplývá, že plurál pomocí koncového morfému *s* je schopna vytvářet necelá čtvrtina extrahovaných výrazů. Relevantním faktem však ve věci kompetence morfologicky vytvářet množná čísla zůstává, že u více než sedmdesáti pěti procent nalezených okazionalizmů nebyl výskyt plurálního tvaru zaznamenán. Důvod tohoto fenoménu je především sémantický, neboť abstraktní povaha substantiv ve své přirozenosti eliminuje tendenci plurál vytvářet.

⁹⁸ Nutno dodat, že tato perioda je v grafu znázorněna s o pět let delším trváním než ostatní časové úseky. Přesto zaznamenala bezkonkurenčně nejnižší výskyt, což jen podtrhává všeobecný ústup od užívání neologismů z řad substantivizovaného infinitivu.

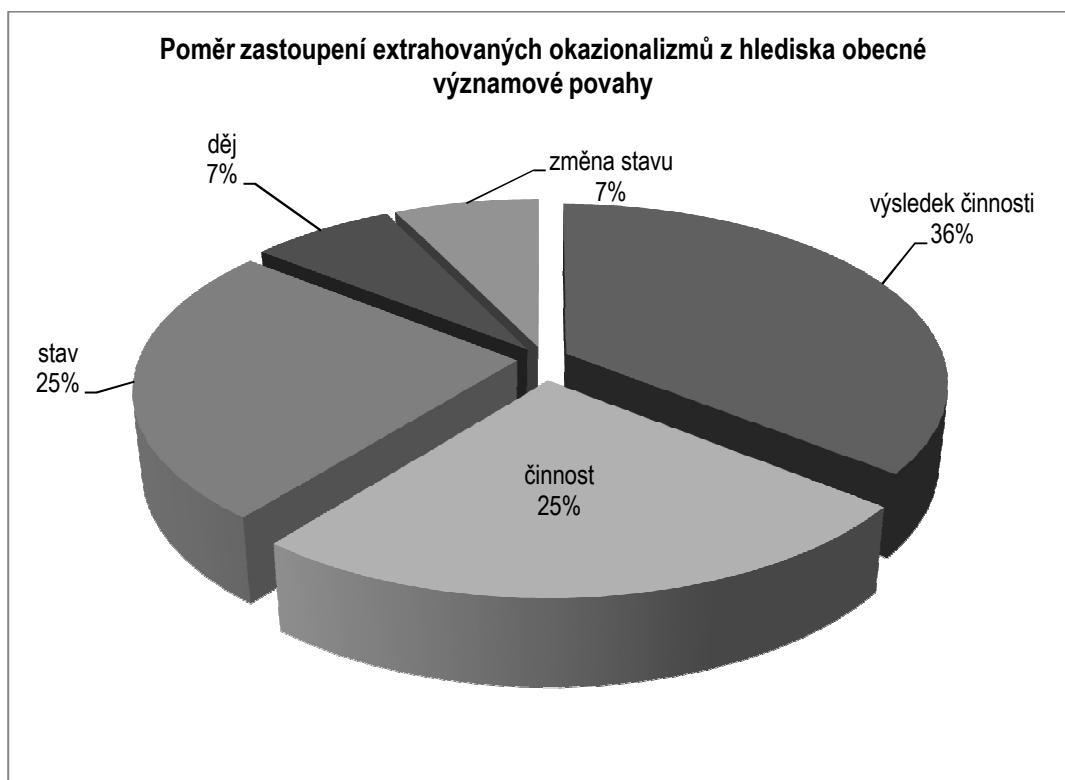
7.6.3. Komplexní sémantický rozbor extrahovaných okazionalizmů

Při zkoumání sémantických vlastností okazionalizmů se budeme opírat o následující tabulku:

Sub. inf.	Význam	abstrakta/ konkréta	obecná/ vlastní	životná/ neživotná	významová povaha substantiva
Le ressouvenir	vzpomínka na něco již zapomenutého	abstr.	obec.	neživ.	výsledek činnosti
Le revoir	opětovné shledání	abstr.	obec.	neživ.	výsledek činnosti
L'agir	jednání	abstr.	obec.	neživ.	činnost
Le baisser	padání (opony)	abstr.	obec.	neživ.	děj
	zapadání (slunce)	abstr.	obec.	neživ.	děj
Le marcher	chůze	abstr.	obec.	neživ.	činnost
Le voir	nahlížení	abstr.	obec.	neživ.	činnost
	pohled	abstr.	obec.	neživ.	výsledek činnosti
L'exister	existence	abstr.	obec.	neživ.	stav
L'apparaître	vzhled, vzezření	abstr.	obec.	neživ.	stav
Le mourir	umírání	abstr.	obec.	neživ.	stav
Le ramper	plížení	abstr.	obec.	neživ.	činnost
L'apercevoir	chápání	abstr.	obec.	neživ.	stav
Le revenir	návrat	abstr.	obec.	neživ.	výsledek činnosti
Le flairer	vycítění	abstr.	obec.	neživ.	výsledek činnosti
Le changer	změna	abstr.	obec.	neživ.	změna stavu
Le jouir	potěšení	abstr.	obec.	neživ.	stav
Le pâtir	upadání	abstr.	obec.	neživ.	stav
Le perdre	ztráta	abstr.	obec.	neživ.	změna stavu
Le pourvoir	zajištění	abstr.	obec.	neživ.	výsledek činnosti
Le promener	procházení	abstr.	obec.	neživ.	činnost
Le raire	zavřeštění	abstr.	obec.	neživ.	výsledek činnosti
Le regarder	pohlédnutí	abstr.	obec.	neživ.	výsledek činnosti
Le sévir	přísné zakročení	abstr.	obec.	neživ.	činnost
Le souffrir	utrpení	abstr.	obec.	neživ.	stav
Le vieillir	hraní na niněru	abstr.	obec.	neživ.	činnost
Le vendre	obchod	abstr.	obec.	neživ.	výsledek činnosti
Le venir	příchod	abstr.	obec.	neživ.	výsledek činnosti

Tabulka 24: Sémantické vlastnosti extrahovaných okazionalizmů

Předně je nutno podotknout, že všechny nalezené okazionalizmy z řad substantivizovaného infinitivu jsou abstraktními, obecnými a neživotnými substantivy. Z grafu níže je dále možno vyčíst, že okazionalizmy označují především činnosti a výsledky činností, což znovu potvrzuje předchozí hypotézu.

Graf 12: Poměr zastoupení extrahovaných okazionalizmů z hlediska obecné významové povahy

8. Závěr

Předmětem této práce byla snaha zmapovat substantivizovaný infinitiv v současné francouzštině.

V úvodních kapitolách jsme se věnovali základním pojmům (substantivum a infinitiv) a byl podrobně popsán proces substantivizace infinitivu, tj. proces, kdy sloveso v infinitivním tvaru přechází do kategorie substantiv, aniž by docházelo ke změně jeho základní formy. V dalších úsecích práce jsme se pak zaměřili na samotné jádro problematiky substantivizovaného infinitivu, tedy na výzkum konkrétních lexikalizovaných a marginálně užívaných výrazů.

V první z klíčových částí byly na základě francouzského výkladového slovníku *Le Petit Robert* vyhledány veškeré případy lexikalizovaných zpodstatnělých infinitivů, kterých v současné francouzštině existuje 37 (bez substantivizovaných infinitivů *avenir*, *loisir*, *manoir*, *plaisir* a *plaidoyer*, jejichž výchozí slovesa zanikla během vývoje). Tato substantiva byla dále analyzována ze sémantického, morfologického, syntaktického a okrajově též diachronního hlediska. Podobným způsobem pak byly rozebrány infinitivy, v nichž tyto výrazy nacházejí svůj původ.

Na základě podrobného zkoumání jsme zjistili, že výchozí infinitivy jsou převážně slovesy dějovými (67 %). Dále zde mají zastoupení také slovesa stavová (27 %) a slovesa označující změnu stavu (6 %). Z hlediska morfologického pak substantivizaci podlehla z 54 % slovesa s nepravidelným časováním, zbylými 46% jsou slovesa s pravidelným časováním zakončená na koncový morfém *-er*. Ze syntaktického pohledu se dá říci, že většinu výchozích infinitivů tvoří slovesa intransitivního charakteru (51 %), menší procentuální zastoupení mají slovesa tranzitivní (38 %) a v menšině jsou zde pak zastoupena slovesa pronominální (11 %). A konečně, z pohledu diachronního se jedná především o slovesa, jejichž první výskyt je datován do časového období od 10 do 12. století.

Samotné substantivizované infinitivy mají morfologické a syntaktické vlastnosti shodné s „tradičními“ podstatnými jmény. Jsou schopny vytvářet plurál, což jsme prověřili kvantitativní analýzou na základě korpusu FRANTEXT. Zároveň jsou tato substantiva nositeli rodu, který je bez výjimky bezpříznakový, tj. mužský. Z pohledu morfologického nutno dodat, že se substantivizované infinitivy relativně často podléhají slovotvornému procesu – kompozici. Z hlediska valenční syntaxe je dobré zmínit, že při konverzi dochází

k celkovému oslabení relačního charakteru lexikálních jednotek účastnících se substantivizačního procesu.

Po prozkoumání sémantického hlediska jsme zhodnotili, že se ze zásady jedná o obecná podstatná jména, která jsou až na jednu výjimku, kterou tvoří substantivizovaný infinitiv *l'être* (= bytost), neživotná. Většina z nich (68 %) je abstraktní povahy, což vyplývá ze sémantické podstaty substantivizace. Nemalé procento (32 %) však tvoří také konkréta, která prošla nejen procesem zpodstatňování, ale také výrazným významovým posunem na základě metonymie. Prověřili jsme, že substantivizované infinitivy označují z 38 % výsledek činnosti, z 19 % činnost a ve zbylých případech odkazují ke stavům, předmětům, způsobům činnosti, změnám stavu, vlastnostem, vykonavatelům činnosti a k bytostem.

Největší rozmach ve věci vniku dodnes užívaných substantivizovaných infinitivů byl zaznamenán ve 12. stol.

Ve druhé části jsme se pokusili vyhledat co nejvyšší procento okazionalizmů z řad substantivizovaného infinitivu užívaných v časovém období od 1830 do roku 1997, a to na základě francouzského korpusu FRANTEXT. Zkoumány byly jednak potenciální infinitivní formy předcházené determinantem, jednak potenciální infinitivní formy předcházené determinantem a adjektivem a v neposlední řadě byly též prověřeny veškeré potenciální výskyty substantivizovaného infinitivu v množném čísle. Podchyceny zde tedy nebyly výjimečné případy, v nichž by se potenciální okazionalizmus v singuláru nacházel v syntaktickém kontextu bez determinantu a v nichž by se mezi determinantem a infinitivní formou nacházely kromě jednoho adjektiva další lexikální jednotky.

Vyextrahováno bylo celkem 17 009 výrazů, z nichž odpovídalo našemu zkoumání 162. Navzájem různých výrazů bylo nalezeno celkem 26. Některé z těchto zpodstatnělých infinitivů se objevily ve vysokém počtu, například substantivum *le ressouvenir* (59 výskytů). Další reativně vysoký výskyt zaznamenaly substantivizované infinitivy *le revoir* (27 výskytů), *l'agir* (13 výskytů).

Při zkoumání okazionalizmů se dále ukázalo, že jejich potenciál tvořit množné číslo je výrazně nižší než u výrazů lexikalizovaných. Důvody tohoto fenoménu jsou především sémantické, neboť vyextrahované okazionalizmy jsou bez výjimky abstraktními substantivy. Zároveň jsou všechny tyto výrazy obecnými, neživotnými podstatnými jmény označujícími především výsledek činnosti a činnost, v menší míře pak stav, děj nebo změnu stavu. Z diachronního hlediska byly zaznamenány dvě období častějšího výskytu marginálního

užívání substantivizovaných infinitivů. První z nich tvořilo čtyřicetiletí 1870-1910, druhým bylo dvacetiletí 1930-1950. Vzhledem k relativně nízkému počtu případů však není možné jednoznačně tvrdit, jaké důvody k tomuto rozkvětu vedly, a vysvětlení zůstává pouze v hypotetické rovině.

V úplném závěru práce si dovolím podotknout, že problematika substantivizovaného infinitivu není zdaleka vyčerpaným tématem. Bylo by například zajímavé rozšířit výzkum na okazionalizmy užívané v publicistických textech a jistě by se dalo najít široké spektrum dalších aspektů, z nichž by se dalo toto téma pohlížet, a které tato práce nerozebírá.

Résumé

Le sujet de mon mémoire était d'étudier l'infinitif substantivé dans le français contemporain.

Dans les chapitres d'introduction, nous nous sommes consacrés aux termes clés (le substantif et l'infinitif) et au processus de la substantivation de l'infinitif. Les chapitres suivants se sont focalisés sur le cœur de la problématique de l'infinitif substantivé, c'est-à-dire sur la recherche d'expressions lexicalisées et d'expressions dont l'emploi reste limité.

Dans la première partie du travail, tous les infinitifs substantivés lexicalisés ont été étudiés. En conformité avec le dictionnaire *Le Petit Robert*, il existe dans la langue française 37 cas de ce type (les infinitifs substantivés *avenir*, *loisir*, *manoir*, *plaisir* et *plaidoyer* dont les verbes correspondants ont disparu, ne seront pas pris en compte). Les substantifs et leur infinitifs correspondant ont été analysés du point de vue sémantique, morphologique, syntaxique et marginalement aussi diachronique.

Nous avons noté que les ces infinitifs ont dans la plupart des cas un rôle de verbes d'action (67 %). Du point de vue morphologique, il s'agit de verbes irréguliers (54 %) et de verbes réguliers dont la terminaison est *-er* (46 %). Du point de vue syntaxique, il est possible de dire que la plupart de ces infinitifs des verbes sont intransitifs (51 %). Enfin, du point de vue diachronique, ces verbes sont apparus pour la plupart entre le Xe et le XIIe.

Les infinitifs substantivés ont des caractéristiques morphologiques et syntaxiques identiques à celles des noms «traditionnels». Ils peuvent varier en nombre, ce que nous avons vérifié par une analyse quantitative sur la base du corpus FRANTEXT. En même temps, ils sont de genre masculin qui est considéré comme le genre indifférencié. Du point de vue morphologique, il est nécessaire de mentionner que les infinitifs substantivés forment relativement souvent une partie des mots composés. Du point de vue syntaxique, il faut encore ajouter que le caractère relationnel entre des unités linguistiques est réduit pendant le processus de la conversion.

Après avoir travaillé sur la sémantique, nous avons constaté que tous les infinitifs substantivés sont inanimés, à l'exception de l'expression «*l'être*». Nombre de ces substantifs sont d'une nature abstraite ce qui résulte du principe de la substantivation. Un ratio non négligent des infinitifs substantivés est formé de noms concrets qui n'ont pas seulement issus

du procédé de substantivation mais aussi du glissement d'un mot sur la base de la métonymie. Nous avons constaté que les infinitifs substantivés renvoient surtout aux résultats d'action (38 %) et aux actions elles-mêmes (19 %).

Ces infinitifs substantivés se sont surtout développés au XIIe siècle.

Dans la deuxième partie, nous avons essayé de trouver le maximum d'occasionalismes utilisés entre 1830 et 1997. Nos recherches ont été basées sur le corpus FRANTEXT. Nous avons examiné des formes infinitives précédées par un déterminant et des formes infinitives précédées par un déterminant et un adjectif. Enfin, mais cela est tout aussi important, toutes les occurrences potentielles de l'infinitif substantivé au pluriel ont été étudiées. Mes recherches n'ont pas pris en compte les cas exceptionnels dont l'occasionalisme au singulier potentiel se trouverait dans le contexte syntaxique sans déterminant, ou les cas où se trouverai d'autres unités linguistiques entre le déterminant et la forme infinitive sauf lorsqu'il y a un adjectif.

Sur les 17 009 expressions retrouvées par le FRANTEXT, nous en avons extrait 162 occasionalismes. 26 de ces occasionalismes se sont avérées être complètement différentes. Certaines d'entre elles sont relativement fréquentes, par exemple *le ressouvenir* (59 occurrences), *le revoir* (27 occurrences) et *l'agir* (13 occurrences).

Il est apparu que l'aptitude à varier en nombre des occasionalismes est considérablement réduite en comparaison avec les expressions lexicalisées. Les raisons de ce phénomène sont avant tout sémantiques parce que les occasionnalismes retrouvés sont sans exception des substantifs abstraits. En plus, tous ces noms sont communs, inanimés et ils indiquent le résultat d'action ou l'action elle-même dans la plupart de cas. En ce qui concerne la diachronie, l'utilisation fréquente des occasionalismes marquent les périodes suivantes : 1870-1910 et 1930-1950. Néanmoins, vu le peu de cas, mes conclusions quant au développement des occasionalismes restent hypothétiques.

Enfin il est important de rappeler que le thème de la problématique de l'infinitif substantivé n'est pas encore épuisé. Il pourrait être intéressant, par exemple, d'enrichir les recherches aux occasionalismes utilisés dans les textes publicitaires. Il serait bien sûr possible d'envisager cette problématique sous un autre angle que celui que nous avons développé dans notre mémoire.

Bibliografie

Slovníky:

Le petit Robert, CD, 1997: Robert P., *Nouveau petit Robert – dictionnaire analogique et alphabétique de la langue française*, Dictionnaires Le Robert, Paris, CD, 1997

Korpus:

Analyse et traitement informatique de la langue française. Le Trésor de la Langue Française Informatisé. Site du Trésor de La Langue Française Informatisé, [online]. Dostupné z: <<http://frantext.inalf.fr/tlf.htm>>

Odborná literatura:

BACINSCHI, Ilie. *L'infinitiv et les moyens de son remplacement: étude de syntaxe historique et comparée*. Bucarest: Imprimerie Bucovina I.E. Toroutiu, 1946. 73 s.

ČEJKA, Mirek a LOTKO, Edvard. *Jazyk a jazykověda. 1, Úvod do studia jazyka pro bohemisty*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1974. 174 s.

FRAGONARD, Marie-Magdaleine. *Précis d'histoire de la littérature française*. 16e édition. Paris: Les Éditions Didier, ©1998. 112 s. ISBN 2-278-03454-5

GIURESCU, Anca. *Les mots composés dans les langues romanes*. The Hague: Mouton, 1975. 172 s. Janua Linguarum. Ser. Practica; 228. ISBN 90-279-3481-9.

GOOSSE, André. *La néologie française aujourd'hui: Observations et réflexions*. Paris: Conseil international de la langue française, 1975. 72 s. ISBN 2-85319-013-7.

GREVISSE, Maurice a GOOSSE, André, ed. *Le bon usage: grammaire française*. 13ème éd. rev. Louvain-la-Neuve: Duculot, 1994, ©1993. xxxviii, 1762 s. ISBN 2-8011-1045-0.

HENDRICH, Josef, TLÁSKAL, Jaromír a RADINA, Otomar. *Francouzská mluvnice. 2., upravené vyd.* Praha: SPN, 1992. 700 s. Jazykové učebnice pro veřejnost. ISBN 80-04-26212-0.

PASTYŘÍK, Svatopluk. *Základní jazykové a stylistické pojmy: (výběrový slovník lingvistické terminologie)*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010. 275 s. ISBN 978-80-7435-048-1.

PAVLISKOVÁ, Jana. *Infinitif et ses fonctions en français contemporain écrit*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2006. 189 s. Spisy Filozofické fakulty Ostravské univerzity; 165/2006. ISBN 80-7368-140-4.

PICOCHÉ, J.: *Précis de lexicologie française: L'étude et l'enseignement du vocabulaire*.

RIEGEL, Martin. *Grammaire méthodique du français*. 5e éd. mise à jour. Paris: Presses Universitaires de France, ©1999. xxiii, 646 s. Linguistique nouvelle. ISBN 2-13-050249-0.

ŠABRŠULA, Jan. *Slovní druhy současné francouzštiny*. 2. přeprac. vyd. Praha: SPN, 1975. 311 s.

ŠABRŠULA, Jan. *Vědecká mluvnice francouzštiny: celost. vysokošk. učebnice*. 1. vyd. Praha: Academia, 1986. 386 s.

ŠABRŠULA, Jan aj. *Základy francouzské lexikologie: určeno pro posl. fak. filozof.* 1. vyd. Praha: SPN, 1983. 304 s.

TLÁSKAL, Jaromír. *La transposition en français contemporain: contribution à l'étude du problème*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2000. 206 s. Acta Universitatis Carolinae. Philologica, Monographia, 134. ISBN 80-7184-946-4.

TUȚESCU, Mariana. *Le groupe nominal et la nominalisation en français moderne*. Bucarest: Société Roumaine de Linguistique Romane, 1972. 316 s. Études Linguistiques; 15.

WAGNER, Robert-Léon a PINCHON, Jacqueline. *Grammaire du français classique et moderne*. [S.l.: s.n.], ©1962.

WILMET, Marc. *Grammaire critique du français*. 2e éd. Paris: Hachette Supérieur, ©1998. 704 s. ISBN 2-01-145302-X.

Internetové zdroje:

BURIDANT, Claude. La substantivation de l'infinitif en ancien français: aperçu et perspectives. *La substantivation de l'infinitif en ancien français: aperçu et perspectives* [online]. 2005, roč. 2005, č. 147, s. 98-120 [cit. 2013-05-17]. Dostupné z:

http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/lfr_0023-8368_2005_num_147_1_6865

Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales. *Centre National de Ressources Text* [online]. 2012 [cit. 2013-05-17]. Dostupné z: <http://www.cnrtl.fr/definition/avenir>

Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales. *Centre National de Ressources Text* [online]. 2012 [cit. 2013-05-17]. Dostupné z: <http://portail.atilf.fr/cgi-bin/dico1look.pl?strippedhw=ressouvenir&dicoid=ACAD1835&headword=&dicoid=ACAD1835>

Další materiály:

NÁDVORNÍKOVÁ, Olga, Korpus FRANTEXT – získání informace a návod k použití, studijní materiál určený pro studenty Francouzské filologie na FFUK v Praze, 10. s.

VACULA, Richard, *Syntaxe de dependances*, studijní materiál určený pro studenty Francouzské filologie na FFUK v Praze, 20 s.

Přílohy

I.: Excerpce okazionalizmů z korpusu FRANTEXT

Sub. Inf.	Zdroj	Kontext	Datce
L'agir	BLONDEL.M , L'ACTION, 1893, p. 146, 3E P. PHÉNOMÈNE DE L'ACTION 2	(...) on voit donc comment cette passivité, comment cette souffrance même est comprise dans l' agir .	1893
L'agir	BLONDEL.M , L'ACTION, 1893, p. 190, 3E P. PHÉNOMÈNE DE L'ACTION 2	Aussi combien importe-t-il, puisque la volonté se propose non de vouloir mais d' agir, que cet agir même soit déjà une forme sincère du vouloir !	1893
L'agir	BREMOND.H , HIST. LITT. SENT. RELIG. T.3, 1921, p. 253, 1ÈRE P. ÉCOLE FRANÇAISE BÉRULLE	(...) c' est là " notre centre " ... honorons particulièrement le divin maître dans " la modération de son agir .	1921
L'agir	LACROIX.J , MARXISME, EXISTENT, PERSONNAL, 1949, p. 104, CH. 4 LA CROYANCE	Toute connaissance suppose préalablement un agir négateur, une activité laborieuse par lesquels l' homme réalise son essence, c' est-à-dire s' universalise en humanisant le monde.	1949
L'agir	RICOEUR.P , PHILOSOPHIE DE LA VOLONTE T.1, 1949, p. 192, P 2 AGIR MOTION VOLONT. POUVOIRS	En ce sens, l' agir n' est pas parallèle au " pur penser " , mais parallèle au jouir, au souffrir, au voir (...)	1949
L'agir	RICOEUR.P , PHILOSOPHIE DE LA VOLONTE T.1, 1949, p. 198, P 2 AGIR MOTION VOLONT. POUVOIRS	Le mouvoir comme organe de l' agir si l' agir se termine non dans le corps mais dans le monde, que signifie le corps dans l' agir ?	1949
L'agir	RICOEUR.P , PHILOSOPHIE DE LA VOLONTE T.1, 1949, p. 198, P 2 AGIR MOTION VOLONT. POUVOIRS	Le mouvoir comme organe de l' agir si l' agir se termine non dans le corps mais dans le monde, que signifie le corps dans l' agir ?	1949

L'agir	RICOEUR.P , PHILOSOPHIE DE LA VOLONTE T.1, 1949, p. 256, P 2 AGIR MOTION VOLONT. POUVOIRS	... la visée intentionnelle est " prise " dans l' épaisseur organique et d' autre part celle-ci est " transcendée " dans un nouvel apparaître du monde de l' agir .	1949
L'agir	TEILHARD DE CHARDIN , LE MILIEU DIVIN, 1955, p. 144, P. 3 LE MILIEU DIVIN	En lui se manifeste un étonnant équilibre entre l' agir et le pâtre, entre la possession du monde et son abandon, entre le goût des choses et leur mépris.	1955
L'agir	Anonyme , PHILOSOPHIE RELIGION, 1957, p. 4009	Il est un laisser-faire , un laisser être, la cessation d' un refus, afin que Dieu soit en nous ce qu' il est par soi et qu' il nous fasse coïncider avec son agir souverain.	1957
L'agir	DOLTO.F , LA CAUSE DES ENFANTS, 1985, p. 101, PREMIÈRE PARTIE TANT QU'IL Y AURA DES ENFANTS, 4. L'ENFERMEMENT,L'APPRENTISSAGE DES RISQUES	(...) ils n'ont pas d'identité de sujets humains, mais, grégaires, ils ont une identité dans le groupe, dans l' agir , et particulièrement dans la violence.	1985
L'agir	DOLTO.F , LA CAUSE DES ENFANTS, 1985, p. 282, DEUXIÈME PARTIE UN ÊTRE DE LANGAGE, 4. LA SECONDE NAISSANCE,Bébé ANIMAL ET PETIT D'HOMME...	Et le désir est tout le temps une recherche de nouveau ; je crois que ça vient biologiquement de notre encéphale immense, qui anticipe sur notre agir par l'imagination référée à la mémoire, souvenir des perceptions reçues.	1985
L'agir	DOLTO.F , LA CAUSE DES ENFANTS, 1985, p. 372, DEUXIÈME PARTIE UN ÊTRE DE LANGAGE, 7. UNE DÉCOUVERTE CAPITALE,LA « SOLIDARITÉ GÉNÉTIQUE »	Mieux vaut dire que chaque citoyen est responsable de soi et de son agir envers les autres.	1985
L'apercevoir	ARAGON.L , LE PAYSAN DE PARIS, 1926, p. 898, LE SONGE DU PAYSAN	Il m'apparaît que pour l'esprit qui n'obscurcit pas son apercevoir idéal par un incessant report,...	1926

L'apparaître	ARAGON.L , LE PAYSAN DE PARIS, 1926, p. 900, LE SONGE DU PAYSAN	Et que je généralise les propriétés de cette idée, par le mécanisme même, toujours le même, que j'aperçois dans son apparaître .	1926
L'apparaître	RICOEUR.P , PHILOSOPHIE DE LA VOLONTE T.1, 1949, p. 256, P 2 AGIR MOTION VOLONT. POUVOIRS	(...) la visée intentionnelle est " prise " dans l' épaisseur organique et d' autre part celle-ci est " transcendée " dans un nouvel apparaître du monde de l' agir.	1949
L'apparaître	RICOEUR.P , PHILOSOPHIE DE LA VOLONTE T.1, 1949, p. 146, P 1 DÉCIDER : CHOIX ET MOTIFS	Cette clarté et ce relief ne sont pas des qualités de l' objet mais des caractères de son apparaître .	1949
L'apparaître	RICOEUR.P , PHILOSOPHIE DE LA VOLONTE T.1, 1949, p. 354, P 3 CONSENTIR CONSENT. NÉCESSITÉ	(...)si la conscience se fait elle-même, alors seulement son être est son apparaître .	1949
L'apparaître	JANKELEVITCH.V , LE JE-NE-SAIS-QUOI., 1957, p. 27, CH 1 LE JE-NE-SAIS-QUOI	L' ontogonie fait sans doute toute la différence entre l' apparaître et le paraître, celui-là qui a pour vocation l' apparition infinie (...)	1957
L'apparaître	JANKELEVITCH.V , LE JE-NE-SAIS-QUOI., 1957, p. 29, CH 1 LE JE-NE-SAIS-QUOI	On comprend maintenant pourquoi l' apparition se confond avec l' apparaître dans la coulée d' un devenir sans cesse apparaissant (...)	1957
Le baisser	GONCOURT.E ET J , JOURNAL T.1, 1863, p. 886, MARS 1861	Pendant un baisser de rideau, je vois la jolie Hamackers (...)	1863
Le baisser	GONCOURT.E ET J , JOURNAL T.3, 1890, p. 941, MARS 1889	(...) mais le dramatique de l' acte prend à la fin des gens, et le baisser du rideau, après l' annonce des noms des deux auteurs, a lieu dans les applaudissements.	1890

Le baisser	LOTI.P , L'INDE(SANS LES ANGLAIS), 1903, p. 669, III CHEZ LE MAHARAJAH DU TRAVANCORE, I	Et, en attendant le baisser du soleil, ils s'étendent sur l'herbe, nos quatre zébus, paisibles, indolents et bons.	1903
Le baisser	Anonyme , ARTS ET LITT. SOCIETE CONTEMP., 1936, p. 6412	Le public le sait parfaitement et lorsqu' il applaudit l' homme qui vient saluer après le baisser du rideau, il applaudit la perfection de la sincérité contrôlée de l' acteur.	1936
Le baisser	PERRET.J , ROUCOU, 1936, p. 117, V ROUCOU	Puisqu'on jouait la comédie, il tenait à y faire son petit effet avant le baisser du rideau.	1936
Le baisser	GUILLOUX.L , LE PAIN DES REVES, 1942, p. 78, PREMIÈRE PARTIE Le grand-père	C'était un soir d'été, tard sur le baisser du jour.	1942
Le baisser	SERRIERE.M-T , LE T.N.P. ET NOUS, 1959, p. 92	" Les baissers de rideau brisent les drames où le temps est le dieu caché et jaloux " , a dit Vilar.	1959
Le baisser	Anonyme , HISTOIRE DES SPECTACLES, 1965, p. 6	Il ne commence pas avec les trois coups pour finir avec le baisser du rideau : à le considérer dans sa totalité, il se développe avant, pendant, après la séance proprement dite.	1965
Le baisser	GRACQ.J , CARNETS DU GRAND CHEMIN, 1992, p. 78	(...) et leur marche dramatique vers le coup de théâtre ultime et le baisser de rideau de la nuit, ont été pour moi à bien des reprises le décor d'un opéra somptueux (...)	1992
Le baisser	ROMILLY.J DE , LES OEUFS DE PAQUES, 1993, p. 221, VUE SUR LE VIEUX-PORT	De cela il ne parle jamais. Mais la doublure noire, ici aussi, rehausse la beauté de ce grand matin ensoleillé, qui lui est offert à lui seul, en secret, avant le baisser du rideau.	1993

Le flairer	BALZAC.H DE , PIERRETTE, 1843, p. 81	Les enfants ont le flairer de la race canine pour les torts de ceux qui les gouvernent (...)	1834
Le changer	ALAIN , PROPOS, 1936, p. 1063, 1932	Au fond c' est ce changer soi-même en règle à calcul.	1936
Le jouir	RICOEUR.P , PHILOSOPHIE DE LA VOLONTE T.1, 1949, p. 192, P 2 AGIR MOTION VOLONT. POUVOIRS	En ce sens, l' agir n' est pas parallèle au " pur penser " , mais parallèle au jouir , au souffrir, au voir : ils sont tous à la limite du " pur penser " , du " désigner à vide " : ils le remplissent.	1949
Le marcher	CHENEDOLLE , EXTRAITS DU JOURNAL DE, 1833, p. 13, 1806	(...) un gant invisible à la main ; elle exhausse notre marcher (...)	1833
Le marcher	BALZAC.H DE , HISTOIRE DES TREIZE, 1835, p. 1062, III. LA FILLE AUX YEUX D'OR	(...) il tenait beaucoup à pouvoir parler en bons termes de ses chevaux, de son chien des Pyrénées, à reconnaître d'après la mise, le marcher , le brodequin, à quelle espèce appartenait une femme...	1835
Le marcher	SAND.G , JEANNE, 1844, p. 118, IX ADIEU AU VILLAGE	Mais la Grand'Gothe, survenant avec son marcher et son parler masculin, ne lui laissa pas le loisir de s'abandonner à sa douleur.	1844
Le marcher	SAND.G , HISTOIRE DE MA VIE, 1855, p. 384, TROISIÈME PARTIE	Mais nous, qui détestions le marcher prétentieux de Deschartres, et qui trouvions M Gogault singulièrement ridicule de se présenter dans une chambre comme un zéphire...	1855
Le marcher	GONCOURT.E ET J , MADAME GERVAISAI, 1869, p. 287	(...) le marcher tâtonnant, hésitant, sur le sol inégal et bossué, l' appréhension de se cogner dans le noir de sa gauche ou de sa droite (...)	1869

Le marcher	GONCOURT.E ET J , JOURNAL T.2, 1878, p. 1250, AOÛT 1878	Aujourd' hui, elle porte une robe rose, et sa longue et gracieuse personne fait un effet charmant dans la verdure noire du chêne, avec son marcher lent et ses accroupissements légers pour cueillir une fleur (...)	1878
Le marcher	GONCOURT.E ET J , JOURNAL T.3, 1890, p. 104, MARS 1881	Le marcher bête de ce clergyman bedonnant, au tors regard hypocrite, masqué sous ses lunettes	1881
Le marcher	GIONO.J , LE GRAND TROUPEAU, 1931, p. 20, PREMIÈRE PARTIE	(...) ça n' avait plus le marcher dansant des hautes bêtes, mais ça allait, pattes rompues, avec de l' herbe et de la terre dans le poil et des plaques de boue sur les cuisses.	1931
Le marcher	TZARA.T , L'HOMME APPROXIMATIF, 1931, p. 124, L'HOMME APPROXIMATIF, Chant X (1929)	(...) l'ennui - infernal moyeu - les vilebrequins furetant le bled leur magnétisme bourdonnant cernant les alligators dans le marcher sans pas (...)	1931
Le marcher	GUEVREMONT.G , LE SURVENANT, 1945, p. 57	De son marcher déhanché, elle se rendait jusqu' à la chaise la plus rapprochée et, pour ne rien perdre des paroles du Survenant, elle répondait (...)	1945
Le mourir	GUERIN.M DE , CORRESPONDANCE, 1839, p. 277, 1837	Nos deux verres, qui marquent aux étrangers la faiblesse de notre santé, me rappellent d' autres conformités, et depuis hier, votre mourir ensemble.	1839
Le mourir	POURRAT.H , LES VAILL. TOUR DU LEVANT, 1931, p. 155, QUATRIÈME VEILLÉE	J' en ai vu un mourir en une nuit, dans notre chambre de sûreté.	1931

Le mourir	RICOEUR.P , PHILOSOPHIE DE LA VOLONTE T.1, 1949, p. 116, P 1 DÉCIDER : CHOIX ET MOTIFS	L' éventualité de cet événement simple, ma mort, mon mourir , rassemble soudain tout ce que je suis comme corps dans une accolade également simple.	1949
Le mourir	RICOEUR.P , PHILOSOPHIE DE LA VOLONTE T.1, 1949, p. 116, P 1 DÉCIDER : CHOIX ET MOTIFS	Serait elle-même trahie si l' on ne discernait pas, derrière le mourir qui unifie le vivre (...)	1949
Le pâtir	TEILHARD DE CHARDIN , LE MILIEU DIVIN, 1955, p. 144, P. 3 LE MILIEU DIVIN	En lui se manifeste un étonnant équilibre entre l' agir et le pâtir , entre la possession du monde et son abandon, entre le goût des choses et leur mépris.	1955
Le perdre	GUERIN.E DE , LETTRES, 1847, p. 167, 1838	Quand on réfléchit à ce perdre , à ce qu' on perd, l' âme s'effraye, comme celui qui se verrait près d' être jeté dans la mer, et on s' attache à Dieu qui sauve ;	1838
Le pourvoir	BOREL.P , CHAMPAVERT, CONTES IMMORAUX, 1833, p. 100, THREE FINGERED JACK, L'OBI	Par sa magie, il était non seulement l' effroi des noirs, mais il y avait beaucoup de blancs qui lui croyaient quelque pourvoir surnaturel.	1833
Le promener	GUERIN.E DE , JOURNAL, 1840, p. 234, 1838	(...) je pensais au solitaire et à l' ange comptant ses pas, histoire qui m' est demeurée des lectures de mon enfance et qui me revient dans mes promeners solitaires.	1840
Le raire	GENEVOIX.M , LA DERNIERE HARDE, 1938, p. 54, PREMIÈRE PARTIE 8	A la fin de chaque raire sa voix s'étranglait dans sa gorge, se brisait en un long appel rauque, une sorte de rugissement à la fois douloureux et terrible.	1938

Le ramper	VUILLEMIN.R , EDUC. PHYSIQUE ET SPORTIVE, 1941, p. 48	Ils comprennent les marches et les courses à quatre pattes, les rampers , les bondissements, les chutes et les appuis.	1941
Le ramper	VUILLEMIN.R , EDUC. PHYSIQUE ET SPORTIVE, 1941, p. 48	(...) par déplacement alternatif des bras et des jambes ; en s'aidant seulement des épaules, etc., ainsi que les rampers sur le dos...	1941
Le ramper	VUILLEMIN.R , EDUC. PHYSIQUE ET SPORTIVE, 1941, p. 48	(...) enfin les exercices de rampers sous leurs différentes formes : ramper sur le ventre en se déplaçant à l'aide des coudes et des pointes de pieds ;	1941
Le regarder	MOREAS.J , POEMES ET SYLVES, 1896, p. 172, SYLV., AEMILIUS, L'ARBRE	l' étoile de Cypris dans mon cœur ne se couche,/ et d' un doux regarder si je dis les réseaux, c' est un zéphire enfant qui toujours par ma bouche/ fait chanter mes roseaux.	1896
Le ressouvenir	SAINTE-BEUVE.CH , VOLUPTÉ, 1834, p. 222, T 2	La foule applaudissait, et ces scènes toujours innocentes, qui semblaient un ressouvenir du midi, un vestige facétieux du moyen-âge, ne manquaient pas d' un entrain de gaieté populaire et rustique.	1834
Le ressouvenir	GAUTIER.TH , LA COMEDIE DE LA MORT, 1838, p. 11, LA VIE DANS LA MORT	Peut-être aux passions qui nous brûlaient, émue, la cendre de nos cœurs vibre encore et remue par delà le tombeau, et qu' un ressouvenir de ce monde dans l' autre, d' une vie autrefois enlacée à la nôtre, traîne quelque lambeau.	1838

Le souvenir	SAINTE-BEUVE.CH , PORT-ROYAL. T 1, 1840, p. 279, L 1 ORIGINES RENAISSANCE	Mais on peut regretter que lui et les autres premiers académiciens, dans leur esprit de réforme, n'aient pas eu plus de souvenir de cette culture antérieure ;	1840
Le souvenir	CHATEAUBRIAND.F DE , MEMOIRES D' OUTRE-TOMBE T.1, 1848, p. 156, 1ère PARTIE, LIVRE 4	Le début de ma carrière amuse mes souvenirs .	1848
Le souvenir	MURGER.H , SCENES DE LA VIE DE JEUNESSE, 1851, p. 217	Olivier, qui, pendant ses souvenirs , avait oublié Urbain et le trouvait tout à coup devant lui.	1851
Le souvenir	SAINTE-BEUVE.CH , PORT-ROYAL T.5, 1859, p. 404, L6 LE PORT-ROYAL FINISSANT	Même quand il parle le langage de saint Paul, il y a un souvenir lointain (et pas si lointain !) d' Eucharis, la grâce heureuse.	1859
Le souvenir	DURANTY.L , LE MALHEUR D'HENR. GERARD, 1860, p. 261	D' un jour à l' autre, l' oubli et le souvenir , la tranquillité et l' angoisse passaient sur le coeur d' Henriette, comme le flux et le reflux sur le sable des plages.	1860
Le souvenir	FLAUBERT.G , CORRESPONDANCE 1861-1865, 1865, p. 59, 1862 T 5	C' est d' ailleurs le souvenir d' une anecdote rapportée dans Polyen ruses de guerre , l' histoire de Théodore, l' ami de Cléon, lors de la prise de Sestos par les gens d' Abydos.	1861
Le souvenir	GONCOURT.E ET J , JOURNAL T.1, 1863, p. 28, PRÉFACE D'EDMOND DE GONCOURT	Et dans ce travail qui voulait avant tout faire vivant d' après un souvenir encore chaud (...)	1863

Le ressouvenir	GONCOURT.E ET J , JOURNAL T.1, 1863, p. 517, AOÛT 1858	Puis la nuit venue, on rentre dans le salon en velours d' Utrecht jaune ; et là, sur le piano, Mario fait se renvoyer ses ressouvenirs d' Italie, des bribes d' opéras et des refrains de chansons.	1863
Le ressouvenir	DIERX.L , POEMES ET POESIES, 1864, p. 54, SOLEIL COUCHANT	Ce n' est plus son enfance au cantique lointain dont le ressouvenir en ses fêtes s' exhale ; ni la branche arborée en palme triomphale qu' il pleure, en gémissant sur sa part du destin.	1864
Le ressouvenir	DIERX.L , POEMES ET POESIES, 1864, p. 115, L'ÉPREUVE	Comme un ressouvenir du souriant jardin, il la chercha, l' ivresse ineffablement pure.	1864
Le ressouvenir	AMIEL.H-F , JOURNAL DE L'ANNEE 1866, 1866, p. 473, LUNDI 8 OCTOBRE 66. MORNEX.	Comme le ressouvenir de ses vingt ans fait envie au quadragénaire !	1866
Le ressouvenir	MEILHAC-HALEVY , LA VIE PARISIENNE, 1867, p. 44, ACTE 2 SCÈNE XIII	Je vous l' envoie, et quand plus tard, ma belle, il reviendra, car il doit revenir, ô Métella ! Faites qu' il se rappelle tout ce dont moi j' ai le ressouvenir !	1867
Le ressouvenir	ZOLA.E , LA FAUTE DE L'ABBE MOURET, 1875, p. 1480, LIVRE TROISIÈME	...la vierge paisible entre un lis et une quenouille, lui apportaient un ressouvenir d' Albine, les yeux souriants, ou la bouche délicate, ou la courbe molle des joues.	1875
Le ressouvenir	ZOLA.E , SON EXCELLENCE E. ROUGON, 1876, p. 235	Mais, à la voir souriante et songeuse, la face comme attendrie d' un ressouvenir sensuel, il sentait en elle une autre préoccupation ; sûrement elle ignorait tout.	1876

Le ressouvenir	GONCOURT.E ET J , JOURNAL T.2, 1878, p. 676, NOVEMBRE 1870	C' était sans doute le ressouvenir , que j' avais dans mon sommeil, qu' elle était à Mons.	1878
Le ressouvenir	GONCOURT.E ET J , JOURNAL T.2, 1878, p. 1205, NOVEMBRE 1877	Et à ce ressouvenir , la voilà se retroussant et rabattant d' abord un bas de soie, puis un bas de laine, puis enfin une chaussette de laine (...)	1878
Le ressouvenir	ZOLA.E , NANA, 1880, p. 1418	...enragée par l' injure, s' en était allée à la chaleur de ce lit, près de cette femme souffrante, qu' il soignait, avec l' excitation de sa fièvre et le ressouvenir de leurs voluptés.	1880
Le ressouvenir	PELADAN.J , LE VICE SUPREME, 1884, p. 127	" Ne vaudrait-il pas mieux, " pensait-il en concluant, ce ressouvenir de son passé, " aimer cette adorable enfant qui m' idolâtre, et vivre heureux de coeur, dans l' ombre douce d' un sentiment pur ? "	1884
Le ressouvenir	BERTHELOT.M , LES ORIGINES DE L'ALCHIMIE, 1885, p. 152	Peut-être aussi faut-il y chercher quelque ressouvenir des idées du vrai Démocrite sur les fantômes et sur les songes, auxquels il supposait une existence réelle.	1885
Le ressouvenir	BOURGET.P , NOUV. ESSAIS PSYCHOL. CONTEMP., 1885, p. 279, HENRI-FRÉDÉRIC AMIEL	La mélancolie révoltée devant l' impassibilité de la nature, ce thème commun de tant de déclamations poétiques, est-elle autre chose qu' un ressouvenir du pater noster qui es in coelis ?	1885
Le ressouvenir	LEMAITRE.J , LES CONTEMPORAINS, 1885, p. 98, FRANÇOIS COPPÉE	Ou bien, si vraiment il souffre de ne pouvoir aimer purement, c' est qu' il aime déjà ainsi, et l' on conçoit peu que les ressouvenirs de ses bonnes fortunes l' en découragent si vite.	1885

Le souvenir	LOTI.P , PECHEUR D'ISLANDE, 1886, p. 27, 1 ^{ère} PARTIE, III	Il lui revenait à l' esprit comme un rêve lointain de liberté sauvage, comme un souvenir d' une époque vague et mystérieuse où les grèves avaient plus d' espace, où certainement les falaises étaient plus gigantesques...	1886
Le souvenir	BOURGET.P , MENSONGES, 1887, p. 164, VIII L'AUTRE PROFIL DE LA MADONE	Eut-elle à cette vue un souvenir des diverses conditions qui lui assuraient cette heureuse existence ?	1887
Le souvenir	LOTI.P , MADAME CHRYSANTHEME, 1887, p. 141, XXXII	... les souvenirs se sont effacés, les horizons d'en avant se sont lentement refermés et remplis de ténèbres grises.	1887
Le souvenir	ZOLA.E , LE REVE, 1888, p. 38	Jamais le souvenir de sa fille, née d' un hasard, n' avait dû échauffer ce coeur de courtière.	1888
Le souvenir	GONCOURT.E ET J , JOURNAL T.3, 1890, p. 542, MARS 1886	(...) contemplation et mélancolique feuillettement de ces pages à l' encre encore fraîche, qui font revivre en moi le souvenir émotionné de l' élaboration de tous ces articles de notre début dans les lettres.	1890
Le souvenir	GONCOURT.E ET J , JOURNAL T.3, 1890, p. 900, JANVIER 1889	Ce soir, dans le souvenir de ma dernière discussion avec Daudet, en regardant l' eau-forte d' un crépuscule de Seymour Haden...	1890
Le souvenir	GONCOURT.E ET J , JOURNAL T.3, 1890, p. 1188, JUIN 1890	C' est particulier comme la mort fait le souvenir pardonnant à l' égard des gensqu' on enterre.	1890

Le ressouvenir	GONCOURT.E ET J , JOURNAL T.3, 1890, p. 1257, NOVEMBRE 1890	C' est vraiment curieux que ce nom de Cécile, qu' il a donné à son héroïne, ne soit pas un ressouvenir de l' héroïne perverse et ingénue des liaisons dangereuses (...)	1890
Le ressouvenir	LOTI.P , AU MAROC, 1890, p. 203, XII	(...) ou bien on a l'impression d'être emporté soi-même au galop, l'illusion de la vitesse, le ressouvenir et le contrecoup de quelque ruade inattendue qu'on a subie dans la journée ;	1890
Le ressouvenir	GONCOURT.E ET J , JOURNAL T.3, 1890, p. 363, JUILLET 1884	Elle a passé tout le printemps à baptiser de prétendues nouvelles espèces de lilas avec les noms et les ressouvenirs de ses chiens défunts.	1890
Le ressouvenir	BOURGET.P , COSMOPOLIS, 1893, p. 309, VIII SUR LE TERRAIN	Sans doute ce ressouvenir s' imposa à Maud et la révolta, car ce fut avec une véritable horreur qu' elle se recula davantage en répondant: (...)	1893
Le ressouvenir	LOTI.P , MATELOT, 1893, p. 182, 53	(...) à chaque ressouvenir de son Jean qu'elle évoquait, à chaque projet brisé à jamais qui lui traversait l'esprit...	1893
Le ressouvenir	ZOLA.E , LE DOCTEUR PASCAL, 1893, p. 101	(...) des querelles encore, des tortures de trahisons et de soupçons qui allaient grandissantes, lorsque, tout d' un coup, un ressouvenir aigu le fit tressaillir.	1893

Le souvenir	LOTI.P , LE DESERT, 1895, p. 384, XX	Elle est étrange, cette heure de tranquillité pastorale, dans un tel lieu - et on frissonne comme à un souvenir des plus primitives époques humaines, en écoutant, dans le petit lointain de la plaine fermée, gémir la musette d'un berger.	1895
Le souvenir	GONCOURT.E ET J , JOURNAL T.4, 1896, p. 480, NOVEMBRE 1893	Au milieu de mes souffrances, une chose m' a touché, m' a fait plaisir : c' est le souvenir de la petite Blanche, qui m' a envoyé de Plombières des gâteaux fabriqués par elle, sur lesquels était tracé : bonne fête, Monsieur Edmond !	1896
Le souvenir	GONCOURT.E ET J , JOURNAL T.4, 1896, p. 594, JUIN 1894	(...) et un petit morceau sur le Japon va tenir la place de mon souvenir amical, mais peut-être un peu équivoque.	1896
Le souvenir	LOTI.P , LA GALILEE, 1896, p. 614, XIII	D'un geste irréfléchi, qui est un souvenir des coutumes d'Occident, je porte la main au front, pour me découvrir devant ce mort (...)	1896
Le souvenir	BLOY.L , LA FEMME PAUVRE, 1897, p. 76, 1 ^{ÈRE} PARTIE L'ÉPAVE DES TÉNÉBRES	(...) je compte bien ne pas mourir sans avoir fixé dans quelque livre d' amour le souvenir surhumain de cette escalade où j' offrais toute mon âme à *Dieu dans les cent mille mains de mon désir (...)	1897
Le souvenir	LOTI.P , RAMUNTCHO, 1897, p. 158, PREMIÈRE PARTIE, 27	Par un souvenir d'autrefois, elles reprenaient d'instinct leur tutoiement de l'école des soeurs, ces deux femmes qui depuis bientôt vingt ans ne s'étaient plus adressé (...)	1897

Le ressouvenir	LOTI.P , RAMUNTCHO, 1897, p. 180, DEUXIÈME PARTIE, 3	Et alors, à chaque ressouvenir , à chaque pas, se gravait et se martelait dans son esprit, sous une forme nouvelle (...)	1897
Le ressouvenir	BLOY.L , JOURNAL T.2, 1907, p. 308, L'INVENDABLE, 1906	Je me suis dit que c' était trop beau pour des hommes, cela, et, quand il se sera passé des années, je me demanderai si cette vision fut bien réelle et non pas un ressouvenir d' une époque très-antérieure à ma naissance où le monde était plus beau, parce que les hommes étaient moins pécheurs.	1906
Le ressouvenir	ROLLAND.R , J-CH LA NOUVELLE JOURNEE, 1912, p. 1515, DEUXIÈME PARTIE	Chacun de ses sourires, de ses pleurs, des plis de son cher visage, n' était-il pas un être, le ressouvenir d' une vie écoulée (...)	1912
Le ressouvenir	BOURGET.P , LE BEAU ROLE, 1920, p. 95, IV	Et pourtant un ressouvenir de son métier lui fait, à cet instant même, maquiller le personnage qu' il est réellement.	1920
Le ressouvenir	PROUST.M , LA RECHERCHE 17 LA PRISONNIERE, 1922, p. 174	La honte, la jalousie, le ressouvenir des désirs premiers et du cadre éclatant avaient redonné à Albertine sa beauté, sa valeur d' autrefois.	1922
Le ressouvenir	BOURGET.P , LA GEOLE, 1923, p. 121, VI LA MENACE	Jean-Marie avait commencé en effet, à sa sortie de l' école, par un ressouvenir d' Imphy et de ses attaches provinciales, une étude sur ce petit-neveu de Mazarin (...)	1923
Le ressouvenir	BOURGET.P , LE CHAPITEAU ROMAN, 1924, p. 21, II	Elles s' étaient regardées les unes et les autres sans que ce premier coup d' oeil leur rappelât aucun ressouvenir .	1924

Le ressouvenir	BOURGET.P , LE CHAPITEAU ROMAN, 1924, p. 22, II	Favreuille saisit ce mouvement et comprit qu' un ressouvenir venait de s' éveiller dans son esprit.	1924
Le ressouvenir	SCHNEIDER.L , MAITRES OPERETTE FRANCAISE, 1924, p. 168	(...) il y a dans ces couplets comme un ressouvenir des airs du caveau ;	1924
Le ressouvenir	SCHNEIDER.L , MAITRES OPERETTE FRANCAISE, 1924, p. 245	(...) et surtout d' un ressouvenir d' une partition pour laquelle le public s' était montré injuste.	1924
Le ressouvenir	ROLLAND.R , BEETHOVEN., 1937, p. 117, CHAP. III LA DOROTHEA-CAECILIA	(...) ce qui, psychiquement, représente (à mon sens) le travail de l' esprit sur le ressouvenir de l' émotion passée.	1937
Le ressouvenir	VUILLEMIN.J , ESSAI SUR SIGNIFICATION MORT, 1949, p. 278, CH 3 ÉPANOUISSEMENT DE L'HOMME	Mais qu' y a-t-il de commun entre ce ressouvenir et la prodigalité de l' être organique ?	1949
Le ressouvenir	GRACQ.J , PENTHESILEE, ADAPT. DE KLEIST, 1954, p. 14, LE PRINTEMPS DE MARS	(...) le ressouvenir atavique, si mal refroidi encore dans le subconscient de l'Allemagne (...)	1954
Le ressouvenir	DURRY.M-J , G. DE NERVAL ET LE MYTHE, 1956, p. 29, 1 AU COMMENCEMENT LE SOUVENIR	(...) qu' on ne sait s' il est le résultat exagéré d' idées apprises, ou si c' est un ressouvenir d' une existence antérieure et la géographie magique d' une planète inconnue (...)	1956
Le ressouvenir	DURRY.M-J , G. DE NERVAL ET LE MYTHE, 1956, p. 29, 1 AU COMMENCEMENT LE SOUVENIR	C' est ce ressouvenir qu' il faut redécouvrir.	1956
Le ressouvenir	GRACQ.J , LA FORME D'UNE VILLE, 1985, p. 71	(...) qui prennent d'eux-mêmes les commandes du mécanisme par lequel sont projetés, sur tel ressouvenir abstrait (...)	1985

Le ressouvenir	BIANCIOTTI.H , LE PAS SI LENT DE L'AMOUR, 1995, p. 52	(...) dans le ressouvenir , la vie paraît simple, et même juste.	1995
Le revenir	MOREAS.J , POEMES ET SYLVES, 1896, p. 35, PèL. PAS., AUTANT..., 1 JNE F.	Une jeune fille parle les fenouils m' ont dit : il t' aime si follement qu' il est à ta merci ; pour son revenir va t' apprêter. -les fenouils ne savent que flatter !	1896
Le revoir	GUERIN.E DE , JOURNAL, 1840, p. 21, 1834	J' aime fort ces conversations et ces revoirs .	1834
Le revoir	GUERIN.E DE , LETTRES, 1847, p. 101, 1836	Je ne voudrais pas, chère amie, que notre revoir fût remis si loin ; j' en serais triste.	1836
Le revoir	GUERIN.E DE , LETTRES, 1847, p. 101, 1836	Que de mécomptes ! Adieu, toujours adieu, rien qu' adieu. Mais le revoir viendra, comptez-y, ma chère.	1836
Le revoir	GUERIN.E DE , LETTRES, 1847, p. 370, 1840	Mais quand sera-t-il, ce revoir ? Je ne puis pas encore vous le dire ; vous savez comme en fait d' affaires tout se fait lentement.	1840
Le revoir	BOURGET.P , ANDRE CORNELIS, 1887, p. 73, VI	Dans ce revoir de chaque dimanche, pourquoi ne me ménageait-elle pas les cinq minutes (...)	1887
Le revoir	BOURGET.P , MENSONGES, 1887, p. 278, XIII AT HOME	Ce prétexte, la troisième lettre le lui fournirait assurément, et elle décida de l'attendre, avec quelle jouissance anticipée de ce revoir !	1887

Le revoir	LOTI.P , L'INDE(SANS LES ANGLAIS), 1903, p. 835, VI VERS BÉNARÈS, X DésÉQUILIBREMENT	(...) ils vivent sans doute, presque libérés déjà de leur moi tyrannique et illusoire, et j'accepte l'idée de ce revoir lointain, plutôt de cette fusion avec eux, qui ne sera pas au lendemain de la mort (...)	1903
Le revoir	GIDE.A , LA PORTE ETROITE, 1909, p. 504, CHAPITRE I	(...) mon esprit d' enfant attachait une grande importance à cette sanctification de notre revoir .	1909
Le revoir	GIDE.A , LA PORTE ETROITE, 1909, p. 524, CHAPITRE III	Car, pour moi, je ne m' en sentais pas la force, et, sans les récits qu' il faisait de son année de service et de son voyage, les premiers instants de ce revoir eussent été mornes.	1909
Le revoir	GIDE.A , LA PORTE ETROITE, 1909, p. 540, CHAPITRE V	Il m' en coûtait beaucoup de ne pas revoir aussitôt Alissa ; mais pourtant je craignais ce revoir ;	1909
Le revoir	GIDE.A , LA PORTE ETROITE, 1909, p. 555, CHAPITRE V	A mesure que le jour de notre revoir se rapproche, mon attente devient plus anxieuse.	1909
Le revoir	GIDE.A , LA PORTE ETROITE, 1909, p. 558, CHAPITRE VI	Mais peut-être n' est-ce qu' à sa présence que nous devons les seuls bons moments de ce revoir .	1909
Le revoir	GIDE.A , LA PORTE ETROITE, 1909, p. 562, CHAPITRE VII	Il fallait à présent rompre la gêne que la solennité de ce revoir risquait d' élever entre nous.	1909
Le revoir	GIDE.A , LA PORTE ETROITE, 1909, p. 565, CHAPITRE VII	Nous sommes nés, pour un autre bonheur... ainsi que notre correspondance naguère gâta notre revoir de l' automne, le souvenir de ta présence d' hier désenchante ma lettre aujourd' hui.	1909

Le revoir	ESTAUNIE.E , L'ASCENSION DE M. BASLEVRE, 1919, p. 283, TROISIÈME PARTIE	J' avais cru pourtant te faire suffisamment sentir que je ne tenais pas à un revoir ...	1919
Le revoir	PROUST.M , LA RECHERCHE 16 LA PRISONNIERE, 1922, p. 112	(...) je sentais qu' il n' y aurait plus de paix pour moi avant que je l' eusse revue, que ce revoir allait devenir quelque chose d' immense qu' il n' avait pas encore été jusqu' ici.	1922
Le revoir	GIDE.A , LES FAUX-MONNAYEURS, 1925, p. 1145, TROISIÈME PARTIE, PARIS	C' est sa faute aussi : ce revoir lui paraîtrait moins triste, s' il s' en était promis moins de joie.	1925
Le revoir	BLANCHE.J-E , MES MODELES, 1928, p. 242, SUR GEORGE MOORE	Deux billets charmants, coup sur coup reçus d' Ebury Street, exprimaient une impatience fébrile d' un revoir plusieurs fois différé.	1928
Le revoir	DUHAMEL.G , VUE DE LA TERRE PROMISE, 1934, p. 68, VUE DE LA TERRE PROMISE	Ce revoir m' a serré le coeur. La maison m' a paru chétive, ruineuse, mal exposée.	1934
Le revoir	DUHAMEL.G , LE DESERT DE BIEVRES, 1937, p. 250, LE DÉSERT DE BIÈVRES	Mais je sens bien que c' était beau, cette promesse d' un amour éternel, d' un revoir éternel, d' un repos éternel.	1937
Le revoir	GIDE.A , JOURNAL 1889-1939, 1939, p. 676, FEUILLETS, II	Il est venu dîner rue Claude-lorrain hier soir, où je suis en pensionnaire des Théo depuis trois semaines. J' attendais de ce revoir encouragement, appui, réconfort ;	1939
Le revoir	JOURNAL 1889-1939, 1939, p. 74, FEUILLES DE ROUTE (1895-96)	Athman a dépensé tout ce qu' il a pour son " costume " ; il s' est fait beau pour ce revoir .	1939

Le revoir	GIDE ET VALERY , CORRESPONDANCE, 1942, p. 83, 30. GIDE à VALÉRY, MAI 1891.	Notre revoir est encore retardé : je ne suis même pas à Uzès mais à *Lafoux, où ma bête prend force douches.	1942
Le revoir	GIDE ET VALERY , CORRESPONDANCE, 1942, p. 144, 77. GIDE à VALÉRY, Déc. 1891	Je te raconterai tout cela ; je souhaite ensemble une longue soirée. Où, comment ? Je m' inquiète de ce revoir .	1942
Le revoir	GIDE ET VALERY , CORRESPONDANCE, 1942, p. 175, 109. GIDE à VALÉRY, OCT. 1892	C' est d' une tenue magistrale et vraiment classique... puis rien d' autre. Adieu. Ecris-moi donc pour ce revoir à Paris.	1942
Le revoir	GIDE ET VALERY , CORRESPONDANCE, 1942, p. 317, 238. GIDE à VALÉRY, MAI 1898	Mais tu m' expliqueras ça de vive voix, car nous nous amuserons à en causer et notre revoir à présent est une affaire de jours.	1942
Le revoir	GIDE ET VALERY , CORRESPONDANCE, 1942, p. 363, 274. GIDE à VALÉRY, OCT. 1899	...c' est parce que dans ta lettre tu sembles t' en douter aussi que, vite, avant notre revoir prochain, je débale et j' écarte la ronce qui embarrasse encore les abords des filons.	1942
Le sévir	RENAN.E , MARC AURELE OU LA FIN DU MONDE ANTIQUE, 1881, p. 315, CHAPITRE XXXI	Autour de ce culte complexe, un clergé se forma, composé du flamme, sorte d'archevêque représentant l'état, et des sévirs augustaux, corporations d'ouvriers et de petits bourgeois, particulièrement attachées aux Lares ou divinités locales.	1881
Le souffrir	RICOEUR.P , PHILOSOPHIE DE LA VOLONTE T.1, 1949, p. 192, P 2 AGIR MOTION VOLONT. POUVOIRS	En ce sens, l' agir n' est pas parallèle au " pur penser " , mais parallèle au jouir, au souffrir , au voir...	1949

Le vendre	ARAGON.L , LES BEAUX QUARTIERS, 1936, p. 223, 2E PART. PARIS, CHAP. VII	... quand mgr Gibier, un nom prédestiné, évêque de Versailles, fit assavoir qu' il levait ce vendre -là, pour toute la Seine-et-oise...	1936
Le venir	MOREAS.J , POEMES ET SYLVES, 1896, p. 108, PèLERIN PASSIONNÉ, GALATÉE	Ses yeux si clairs, ses fosseleux souris, son vaillant corps, son venir , son aller, et les doux mots dont ell' sut me parler (...)	1896
Le vieller	CHATEAUBRIAND.F DE , MEMOIRES D' OUTRE-TOMBE T.2, 1848, p. 574, 3E PARTIE, 1ère ép., LIVRE 6	Si le ministre des finances entraînait les forêts à sa suite, il avait sans doute un autre secret d' Orphée, qui faisait aller après soi les bois par son beau vieller .	1848
Le voir	MALLARME.S , CORRESPONDANCE, 1879, p. 194, 1879	Vous êtes un maître, dans le voir et dans le dire ; et d' une originalité jalouse. Rien autre que vous ne peut donner une idée de vous.	1879
Le voir	BEGUIN.A , L'AME ROMANTIQUE ET LE REVE, 1939, p. 202, 2E P LE RÊVE ET LA POÉSIE	Et par là se révèle à nous notre vie véritable, celle qui nous appartient réellement et à laquelle nous appartenons, celle qui est, au delà du voir et du sentir, dans la région centrale de l' âme où nous nous confondons avec notre essence éternelle.	1939
Le voir	RICOEUR.P , PHILOSOPHIE DE LA VOLONTE T.1, 1949, p. 73, P 1 DÉCIDER : CHOIX ET MOTIFS	La nature même de la valeur et du voir qui lui paraît approprié semble enfermer toute théorie des valeurs dans un cercle.	1949
Le voir	RICOEUR.P , PHILOSOPHIE DE LA VOLONTE T.1, 1949, p. 192, P 2 AGIR MOTION VOLONT. POUVOIRS	En ce sens, l' agir n' est pas parallèle au " pur penser " , mais parallèle au jouir, au souffrir, au voir ...	1949

Le voir	HUYGHE.R , DIALOGUE AVEC LE VISIBLE, 1955, p. 62, PRÉAMBULE S. POUVOIRS DE L'IMAGE	(...) l' agir n' est pas parallèle au jouir, au souffrir, au voir : ils sont tous à la limite du " pur penser " (...)	1955
Le voir	PEREC.G , LA DISPARITION, 1969, p. 124, NOS CHATS	Dans son voir nictitant divin, puis triomphant.	1969
Le voir	PEREC.G , LA DISPARITION, 1969, p. 118, BRIS MARIN	D'avoir couru aux flots inconnus, à l'azur ! Nul, ni nos noirs jardins dans ton voir aussi pur N'assouvira mon flanc qui, marin, s'y baignait.	1969
Le voir	PEREC.G , LA DISPARITION, 1969, p. 125, VOCALISATIONS	O, finitif clairon aux accords d'aiguiseur, Soupîrs ahurissant Nadir ou Nirvâna : O l'omicron, rayon violon dans son Voir !	1969
L'exister	BALZAC.H DE , SERAPHITA, 1846, p. 777, III SéRAPHÎTA-SéRAPHÎTÛS	Pour arriver à ce premier degré, ses existers antérieurs ont dû passer par l'Espérance et la Charité qui l'engendrent pour la Foi et la Prière.	1846
L'exister	BALZAC.H DE , SERAPHITA, 1846, p. 777, III SéRAPHÎTA-SéRAPHÎTÛS	Chacun de ces existers est donc un cercle dans lequel s'enroulent les richesses célestes de l'état antérieur.	1846
L'exister	BALZAC.H DE , SERAPHITA, 1846, p. 845, VI LE CHEMIN POUR ALLER AU CIEL	Les qualités acquises et qui se développent lentement en nous sont les liens invisibles qui rattachent chacun de nos existers l'un à l'autre, et que l'âme seule se rappelle, car la matière ne peut se ressouvenir d'aucune des choses spirituelles.	1846
L'exister	BALZAC.H DE , SERAPHITA, 1846, p. 786, III SéRAPHÎTA-SéRAPHÎTÛS	Cet enfant restera fleur, vous ne le verrez pas vieillir, vous le verrez passer; vous avez l'exister , il a la vie.	1846

L'exister	LACROIX.J , MARXISME, EXISTENT, PERSONNAL, 1949, p. 64, CH. 2 SYSTÈME ET EXISTENCE	(...) les prétendues essences ne sont que les différents modes d' approximation de l' ineffable exister .	1949
L'exister	DOLTO.F , LA CAUSE DES ENFANTS, 1985, p. 232, DEUXIÈME PARTIE UN ÊTRE DE LANGAGE, 2. GENÈSE ET COMBAT D'UNE PSYCHANALYSTE D'ENFANTS	La souffrance d'être associée au désir de persévérer dans l'exister , sans raison logique, et se reconnaître devient vivable petit à petit.	1985

II. Excerpt z Le Petit Robert:

Tabulka substantivizovaných infinitivů a výchozích sloves

Tabulka infinitivů výchozích sloves a z nich vycházejících substantiv					
výchozí sloveso	význam	první výskyt	sub. inf.	význam	první výskyt
aller	jít, jet, chodit	11. stol.	l'aller	chůze, cesta (na určené místo)	12. stol.
	jet			ve spojení <i>un aller et retour</i> = zpáteční jízdenka	
	jít			fam. úsloví: "pár facek"	
	jít dopředu, pokračovat			vývoj událostí, ve výrazu <i>pis aller</i> = nevyhnutelný případ	
avoir	mít, vlastnit	10. stol.	l'avoir	majetek, jmění dobropis, "dal" (účetní strana)	11. stol.
baiser	políbit	10. stol.	le baiser	políbení polibek	11. stol.
boire	pít	10. stol.	le boire	činnost pití nápoj	1164
coucher (se)	jít spát	14. stol.	le coucher	ukládání se k spánku	1694
	přespávat			nocleh	
	zapadat (o nebeském tělese)			západ (nebeského tělesa)	
débucher	vyštvat (zvěř z úkrytu)	konec 12. stol.	le débucher/ le débuché	chvilé, kdy lovená zvěř vyráží z lesa nebo z úkrytu (myslivecký termín) troubení mysliveckého rohu ve chvíli, kdy zvěř vyráží z lesa nebo z úkrytu (myslivecký termín)	1740

déjeuner	obědvat	konec 12. stol.	le déjeuner	snídáně (zastaralé a regionální užití)	12. stol.
				oběd (činnost)	
				oběd	
	snídat			šálek a podšálek (určený ke snídani)	
devenir	stát se	1080	le devenir	vznikání, nastávání, dění, vývoj	1839
devoir	muset	11. stol.	le devoir	povinnost	konec 12. stol.
				úloha, úkol	
dîner	večeřet	konec 11. stol.	le dîner	večeře (činnost)	11. stol.
				večeře (konkrétní chod)	
	obědvat			oběd (činnost) - Kanada, Belgie	
dire	říci, říkat	10. stol.	le dire	pl. <i>di-res</i> - slova, řeč(i)	13. stol.
				výpověď, prohášení (právní termín)	
doubler	předjet	14. stol.	le doubler/le doublé	diagonálně změnit směr (termín užívaný v jezdecku)	1755
être	být, existovat	1080	l'être	bytí, jsoučno, existence	12. stol.
				bytost	
faire	tvořit, vytvářet	10. stol.	le faire	způsob vytváření díla (termín užívaný v umění a v literatuře)	18. stol.
	dělat			jednání, konání, skutek, čin (termín užívaný v didaktice)	
foutre	souložit (vulg.)	13. stol.	le foutre	sperma (vulg.)	15. stol.
goûter	posvačit	12. stol.	le goûter	svačina mezi obědem a večeří	1538
grimper	šplhat	1495	le grimper	šplhání	16. stol.
juger	posuzovat	11. stol.	le juger/le jugé	slovní spojení <i>au juger</i> / <i>au jugé</i> - od oka	13. stol.
lâcher	vypustit	1080	le lâcher	vypouštění	1893
lancer	hodit, vrhat	1080	le lancer	hod, vrh (sportovní disciplína)	1735
				způsob lovení ryb	
	pobízet			pobízení zvěře (lovecký termín)	

lever (se)	vstávat	980	le lever	vstávání z postele	12. stol.
	vycházet (o nebeském tělese)			východ (nebeského tělesa)	
	zvedat			zvednutí, zvedání, zdvižení	
manger	jíst	1080	le manger	jezení	980
				jídlo, potrava	
paraître	zdát se	980	le paraître	zdání (filozofický nebo literární termín)	1775
parler	mluvit	10. stol.	le parler	mluvení	1190
				způsob mluvení	
				nářečí, dialekt (lingvistický pojem)	
penser	myslet	980	le penser	myšlení, schopnost myslet	1155
	smýšlet			způsob myšlení	
pouvoir	moci, být schopen	1440	le pouvoir	schopnost, síla	1208
	moci, mít moc			moc, vliv	
				pravomoc	
				moc (orgány, osoby)	
repentir (se)	kát se	1170	le repentir	kání se	1170
	litovat			lístost	
rire	smát se	11. stol.	le rire	smích	13. stol.
	vysmívat se			chehtání (některých ptáků)	
				výsměch	
savoir	znát, vědět	konec 12. stol.	le savoir	znalosti	konec 12. stol.
				vědění, poznání (filozofický pojem)	
sortir	odcházet	12. stol.	le sortir	odcházení (zastaralé nebo literární použití)	1559
	odcházet, ukončit			slovní spojení <i>au sortir de</i> - na konci, na sklonku, koncem	

souper	večeřet	980	le souper	večeře (zastaralé nebo regionální použití)	980
				pozdní večeře	
sourire	usmíat se	12. stol.	le sourire	úsměv	12. stol.
souvenir	vzpomenout si	1080	le souvenir	vzpomínka	13. stol.
	pamatovat si			suvenýr	
				památka	
				pl. souvenirs - paměti	
				paměť	
tomber	spadnout	15. stol.	le tomber	padání	1829
toucher	dotýkat se	12. stol.	le toucher	hmat	1361
	hrát (na hudební nástroj)			dotyk	
				úhoz (hudební termín)	
vivre	žít, být živ	10. stol.	le vivre	žití (zastaralý výraz)	12. stol.
				strava (zastaralý výraz)	
				pl. vivres - potraviny	
vouloir	chtít	12. stol.	le vouloir	vůle	12. stol.
				chtění	